

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Навчально-науковий інститут «Інститут державного управління»
Кафедра права, національної безпеки та європейської інтеграції

Кваліфікаційна робота магістра
на тему
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
У СФЕРІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Виконав студент 2 курсу,
групи ППГЗ-3-24
Спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
Освітньо-професійної програми
«Публічна політика та управління в
умовах гібридних загроз»

_____ Анатолій ПАСІКА

Науковий керівник роботи:
кандидат наук з державного
управління, доцент

_____ Надія МИРНА

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	8
1.1. Публічна політика у сфері європейської інтеграції: сутність, принципи та цикл вироблення рішень	8
1.2 Досвід країн Центральної та Східної Європи у формуванні та реалізації публічної політики у сфері європейської інтеграції	21
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ У СФЕРІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ.....	34
2.1. Правові засади публічної політики у сфері європейської інтеграції України	34
2.2. Інституційно-організаційний механізм формування та координації публічної політики у сфері європейської інтеграції України	49
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО- ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ У СФЕРІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ.....	62
3.1. Проблеми і виклики удосконалення публічної політики України у сфері європейської інтеграції	62
3.2. Шляхи удосконалення організаційно-правового механізму реалізації євроінтеграційної політики України з урахуванням європейського досвіду .	70
ВИСНОВКИ	81
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	86

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Європейська інтеграція є стратегічним орієнтиром розвитку України, що визначає зміст трансформацій у публічному управлінні, праві, економіці та безпеці. Після набуття статусу країни-кандидата першочергового значення набуває формування цілісних організаційно-правових засад публічної політики у сфері євроінтеграції: від належного нормопроекування та інституційної координації до імплементації *acquis* ЄС, моніторингу та публічної звітності. Наукова й практична потреба полягає у системному осмисленні теоретико-методологічних підвалин цієї політики, узгодженні правових і інституційних механізмів та виявленні шляхів їх удосконалення з урахуванням перевіреного досвіду країн Центральної та Східної Європи.

Йдеться про перехід від декларативних намірів до керованих процедур у межах повного циклу державної політики: ідентифікації проблем, вибору альтернатив, ухвалення рішень, імплементації, моніторингу та пост-оцінювання. Якість цього циклу забезпечується операціоналізацією принципів належного врядування через конкретні інструменти – оцінку регуляторного впливу, обов’язкові консультації зі стейкхолдерами, стандарти юридичної техніки, «каскадні» матриці повноважень, програмно-цільове бюджетування та публічні дашборди прогресу з чіткими показниками відповідності *acquis*.

Стійкість євроінтеграційних трансформацій визначається узгодженістю правових норм з інституційною архітектурою та кадровими спроможностями. Це передбачає посилення координаційної ролі урядового центру та впровадження парламентських процедур попередньої перевірки актів на відповідність праву ЄС; чітке розмежування відповідальності між міністерствами за кластерами *acquis*; розвиток людського капіталу через формування компетентнісних профілів, побудову навчальних траєкторій, використання інструментів Twinning/TAIEX і менторства держав-членів ЄС;

а також запровадження цифрового моніторингу та системних механізмів взаємодії з громадянським суспільством і бізнесом. Така інтеграція права, інституцій та управлінських процесів переводить євроінтеграцію у вимір реальних, вимірюваних реформ і забезпечує незворотність курсу України на членство в Європейському Союзі.

Процес європейської інтеграції є об'єктом дослідження багатьох українських науковців, зокрема І. Грицяка, В. Копійки, М. Кордона, М. Лукашук, Н. Мирної, Н. Фесенко, В. Сиченко, та ін. Сучасна євроінтеграційна політика України привертає величезну увагу як дослідників, так і державних службовців. Проблемам та особливостям інтеграції України до ЄС присвячені наукові праці М. Калини, М. Назаренко, О. Стрельцової, Е. Топалової, О. Корнієвського та ін.

У контексті приєднання до ЄС, провідні українські науковці, зокрема Ю. Гаряча, Н. Гнидюк, В. Копча, І. Кравчук, Г. Пересадько, М. Самофалова приділяють сьогодні особливу увагу вивченню та дослідженню європейського досвіду. Окремі питання сучасних процесів євроінтеграції після підписання Угоди про асоціацію України з ЄС розкрили у своїх наукових дослідженнях: М. Білоконь, М. Кузьо, В. Мовчан, В. Муравйов, Р. Петров, Н. Рудік, С. Ратушний та ін.

Аналіз наукових джерел показує, що комплексні дослідження політики європейської інтеграції та її організаційно-правового забезпечення фактично відсутні, а наявний рівень опрацювання цієї проблематики у сфері публічного управління та міжнародного права не відповідає сучасним викликам і потребам України на шляху до ЄС.

Метою роботи є теоретичне обґрунтування та визначення напрямів вдосконалення організаційно-правових засад публічної політики України у сфері європейської інтеграції, з урахуванням сучасного стану правового регулювання, інституційної спроможності та релевантного досвіду країн Центральної та Східної Європи.

Досягнення визначеної мети зумовило необхідність вирішення таких

завдань:

- розкрити сутність публічної політики у сфері європейської інтеграції, окреслити її принципи та описати повний цикл вироблення рішень із фокусом на процедурах належного врядування;
- проаналізувати досвід країн Центральної та Східної Європи у формуванні та реалізації євроінтеграційної політики; виокремити ефективні інституційні моделі, процедурні практики та уроки, придатні для адаптації в Україні;
- систематизувати правові засади публічної політики євроінтеграції України (конституційні положення, закони, підзаконні акти, процедурні інструменти скринінгу/транспозиції/звітності) та виявити прогалини й колізії їх застосування;
- дослідити інституційно-організаційний механізм формування та координації політики у сфері європейської інтеграції;
- ідентифікувати ключові проблеми та виклики удосконалення (фрагментація планування, дублювання повноважень, дефіцит компетентностей, «імплементаційна яма», слабкі комунікації, вплив воєнного стану) та їхній вплив на темп зближення національного законодавства з *acquis*.
- обґрунтувати шляхи удосконалення організаційно-правового механізму публічної політики України у сфері європейської інтеграції;

Об’єкт дослідження – публічна політика України у сфері європейської інтеграції.

Предмет дослідження – організаційно-правові засади формування, координації, реалізації та моніторингу політики європейської інтеграції України.

Методологічною основою є комплекс загальнонаукових і спеціальних методів. Використано аналіз і синтез, індукцію та дедукцію, узагальнення і системний підхід – для вибудови логіки роботи та інтеграції результатів. Історико-правовий метод застосовано для висвітлення еволюції правових та інституційних засад євроінтеграції України; нормативно-догматичний – для

тлумачення норм національного законодавства й *acquis* ЄС та виявлення колізій; порівняльно-правовий – для зіставлення підходів країн ЦСЄ з українською практикою і відбору придатних рішень; інституційний і структурно-функціональний – для опису ролей, повноважень і взаємодії суб'єктів публічної політики.

Інформаційною базою дослідження є вітчизняні та зарубіжні наукові публікації, аналітичні й статистичні дані, нормативно-правові акти України, звіти органів державного управління.

Практичне значення одержаних результатів. Основні теоретичні положення, висновки та рекомендації магістерської роботи мають прикладний характер і можуть бути враховані під час формування засад та змісту публічної політики України у сфері європейської інтеграції, зокрема для побудови дієвого, комплексного механізму її реалізації в умовах воєнного стану та гібридних загроз. Запропонована модель поєднує правові норми, інституційні ролі, процедурні регламенти (RIA, консультації, моніторинг, оцінювання) і цифрові інструменти звітності, що дає змогу підвищити узгодженість дій органів влади, якість нормопроекування та швидкість наближення до *acquis* ЄС.

Результати дослідження можуть бути використані:

- органами публічної влади всіх рівнів – для обґрунтування та прийняття управлінських рішень щодо планування, координації й моніторингу євроінтеграційних реформ; розроблення «дорожніх карт» із КРІ; удосконалення міжвідомчих процедур, парламентського контролю та комунікацій зі стейкхолдерами;

- центральними органами виконавчої влади та парламентськими структурами – для підготовки рамкових і секторальних актів адаптації до права ЄС, стандартизації процесів скринінгу/транспозиції, запровадження пакетних «євроінтеграційних» законопроектів і посилення експертно-аналітичної підтримки;

– органами місцевого самоврядування – для налаштування імплементації норм ЄС «на місцях», розвитку партнерств, залучення бізнесу та громадськості, використання інструментів співфінансування й проектного управління;

– у навчальному процесі ННІ «Інститут державного управління» та інших ЗВО – у програмах підготовки магістрів публічного управління й адміністрування, під час розроблення та викладання модулів з публічної політики, європейського права, європейської та євроатлантичної інтеграції, належного врядування, а також для тренінгів підвищення кваліфікації держслужбовців і посадових осіб місцевого самоврядування.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення, висновки і пропозиції, сформульовані в роботі, розглядалися й обговорювалися на засіданнях кафедри права, національної безпеки та європейської інтеграції ННІ «Інститут державного управління».

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

1.1. Публічна політика у сфері європейської інтеграції: сутність, принципи та цикл вироблення рішень

Успішне зближення України з ЄС потребує не лише нормативного наближення, а й чітко вибудованої логіки публічної політики, яка визначає, що і як робити на кожному етапі. Тому передусім слід уточнити зміст і межі поняття «публічна політика у сфері європейської інтеграції», визначити її базові принципи належного врядування (законність, відкритість, участь, підзвітність, узгодженість) і описати повний цикл вироблення рішень – від ідентифікації проблеми та формування альтернатив до імплементації, моніторингу й *ex post* - оцінювання. Така рамка дозволяє перевести інтеграційний курс із декларацій у площину керованих, вимірюваних процесів, поєднати правові вимоги *acquis* із інституційною спроможністю та участю стейкхолдерів.

Публічну політику у сфері європейської інтеграції можна концептуалізувати щонайменше у трьох взаємодоповнюваних рамках. По-перше, *процесуально-цикловий підхід* (*policy-process / policy-cycle*) трактує її як послідовний процес вироблення рішень державою: від постановки проблеми й формулювання альтернатив – до ухвалення, імплементації, моніторингу та оцінювання з подальшою корекцією. У цій логіці якість політики визначається не лише змістом рішень, а й дотриманням процедур належного врядування на кожній стадії (оцінка впливу, відкриті консультації, *ex post*-оцінювання, звітність). Такий підхід системно викладено у працях Майкла Хоулетта та М. Рамеша, які описують «цикли» і «підсистеми політики» як аналітичну

рамку для впорядкування державних дій (Howlett & Ramesh, 2003/2009) [61].

По-друге, *європеїзаційно-комплаєнсна рамка* (acquis-alignment / compliance) визначає публічну політику інтеграції як діяльність держави з *європеїзації*: транспозиції норм ЄС у національне право, інституційної адаптації та правозастосування, що забезпечує фактичну відповідність *acquis* і вимогам членства. Тут у центрі – не стільки «процедура», скільки ступінь і якість наближення (частка й своєчасність транспозиції, ухвалення підзаконних актів, показники *enforcement*, виконання бенчмарків переговорних розділів/кластерів). Концепт європеїзації політики у цьому сенсі фундаментально обґрунтовано Клаудіо Радаеллі, який трактує її як конструювання, дифузії та інституціоналізацію правил і норм ЄС у національних політиках [65].

В українському контексті цю логіку конкретизує, зокрема, В. В. Рєзніков і визначає державну (публічну) політику євроінтеграції як «законодавчо закріплену діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування через сукупність механізмів та інструментів формування і реалізації політики, що спрямована на адаптацію та імплементацію національного законодавства, нормативних актів, правил і процедур до стандартів ЄС (їх європеїзацію)» [43].

Іншими словами, сутність цієї політики полягає у внутрішній трансформації країни відповідно до критеріїв та норм ЄС, аби забезпечити інтеграцію до спільноти європейських держав. Такий курс потребує масштабних внутрішніх перетворень у різних сферах суспільства – політичній, економічній, правовій, соціальній та інших – щоб створити умови для вступу до ЄС [3].

По-третє, *рамка багаторівневого врядування* (multi-level governance) розглядає політику інтеграції як мережеве співуправління між рівнями (наднаціональний ЄС – національний – регіональний – місцевий) і стейкхолдерами (державна, органи місцевого самоврядування, бізнес, громадянське суспільство, експерти). Сутність визначення тут полягає у

принципах субсидіарності, партнерства та децентралізації: рішення ухвалюються на найближчому до громадян рівні, а успіх політики залежить від здатності організувати координацію, участь і співфінансування для реальної імплементації «на місцях». Класичні засади такого бачення сформульовані Лізбет Хугу та Гері Марксом у дослідженнях мульти-рівневого врядування та європейської інтеграції (Hooghe & Marks, 2001 p.; 2003 p.) [60].

У підсумку, ці три підходи не взаємовиключні, а доповнюють одне одного: процесуально-цикловий задає методичну послідовність і стандарти якості, європеїзаційно-комплаєнсна рамка визначає зміст і метрики відповідності *acquis*, а багаторівневе врядування описує механіку участі та виконання на всіх рівнях влади. Поєднання цих перспектив дає цілісне й практично корисне визначення публічної політики у сфері європейської інтеграції.

Важливо підкреслити, що європейська інтеграція розглядається одночасно як зовнішньополітичний пріоритет і як всеосяжна внутрішня політика реформ. Зовнішній вимір передбачає встановлення більш тісних відносин з інституціями ЄС, участь у європейських програмах та поступове набуття членства. Внутрішній вимір – це приведення національних стандартів і практик у відповідність із європейськими (так званий процес *європеїзації* політик) [43]. Фактично, публічна політика євроінтеграції охоплює адаптацію законодавства, впровадження європейських норм управління, реформування державних інституцій та секторів економіки відповідно до *acquis* ЄС (сукупності права ЄС) та виконання критеріїв членства. Зокрема, йдеться про виконання Копенгагенських критеріїв: забезпечення стабільної демократії, верховенства права, дотримання прав людини і захисту меншин, наявність ринкової економіки та спроможність виконувати зобов'язання, що випливають із членства [3].

Сутнісною характеристикою політики євроінтеграції є її комплексність та міжсекторальність. Процес інтеграції впливає на всі головні сфери суспільного життя – від економіки і торгівлі до освіти, екології та правосуддя.

Відповідно, об'єктом публічної політики у сфері євроінтеграції виступають різні сектори та інститути, що потребують реформування згідно з євростандартами (економічна політика, регуляторне середовище, соціальна сфера, антикорупційна політика тощо). Суб'єкти такої політики – це органи державної влади (уряд, парламент, президент, судова гілка) та органи місцевого самоврядування, які реалізують курс на євроінтеграцію, а також інші актори: політичні партії, громадянське суспільство, бізнес-асоціації, які беруть участь у формуванні та імплементації рішень. Роль громадянського суспільства особливо зросла, адже залучення громадськості до процесу ухвалення рішень є одним з європейських стандартів належного врядування [49].

Слід зауважити, що для багатьох постсоціалістичних держав, включно з Україною, європейська інтеграція стала стратегічним напрямом розвитку, який офіційно закріплений на найвищому правовому рівні. Так, в Україні у лютому 2019 року до Конституції внесено зміни, які закріплюють незворотність стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства в Європейському Союзі. Це означає, що публічна політика у сфері євроінтеграції має конституційний мандат і розглядається як довгостроковий пріоритет держави. Відповідно до цих конституційних змін, Верховна Рада визначає засади реалізації цього курсу, а Кабінет Міністрів забезпечує їх практичне втілення [56]. Тобто, євроінтеграційна політика є не просто наміром, а структурованим процесом, вплетеним у державне управління.

Для успішної реалізації курсу на вступ до ЄС необхідно, щоб публічна політика у цій сфері ґрунтувалася на певних принципах. Принципи публічної політики європейської інтеграції – це базові, обов'язкові правила та орієнтири, на яких держава вибудовує, ухвалює й реалізує рішення, пов'язані з наближенням до ЄС. Вони забезпечують законність, якість і послідовність курсу на ЄС та узгоджують внутрішні реформи з вимогами *acquis*.

По-перше, політика євроінтеграції має спиратися на принцип *законності та дотримання міжнародних зобов'язань*. Жодні рішення в

рамках цієї політики не можуть ухвалюватися всупереч міжнародно-правовим зобов'язанням країни у сфері європейської інтеграції [43] (наприклад, країна повинна виконувати положення Угоди про асоціацію з ЄС, наближуватися до норм ЄС згідно з домовленостями і т.д.). Вимога законності та сумлінного виконання міжнародних зобов'язань у сфері європейської інтеграції має чітку правову опору: загальний принцип *pacta sunt servanda*, закріплений у Віденській конвенції про право міжнародних договорів 1969 р., національна процедура укладення й імплементації договорів (зокрема, Закон України «Про міжнародні договори України»), а також конституційно визначений стратегічний курс на членство в ЄС. Ратифіковані Україною міжнародні договори стають частиною національного законодавства, і в разі колізії саме договірні норми підлягають пріоритетному застосуванню; це означає, що зміст публічної політики має формуватися та реалізовуватися у спосіб, який забезпечує виконання Угоди про асоціацію, рішень спільних інституцій Україна–ЄС і графіків наближення до *acquis*. Звідси випливають і практичні наслідки для нормопроєкування: обов'язкова правова експертиза відповідності праву ЄС, підготовка таблиць відповідності, своєчасне ухвалення підзаконних актів, інституційні гарантії правозастосування (нагляд, інспекції, судовий контроль), а також регулярна звітність уряду та парламентський нагляд за виконанням міжнародних зобов'язань. Іншими словами, принцип законності в євроінтеграційній політиці – це не декларація, а операційний стандарт, що визначає зміст рішень, їхню ієрархію та процедури впровадження.

По-друге, ключовими є *принципи належного врядування*, які Європейська Комісія визначила у Білій книзі «Європейське врядування» (2001 р.): відкритість (прозорість), участь, підзвітність, результативність та узгодженість [21]. Принцип відкритості означає прозоре інформування суспільства про цілі та зміст євроінтеграційних реформ; участь – це залучення зацікавлених сторін (громадян, бізнесу, експертного середовища) до вироблення політики; підзвітність – чіткий розподіл відповідальності між

органами влади за виконання євроінтеграційних завдань; результативність – орієнтація на досягнення конкретних вимірюваних результатів (наприклад, імплементація певної частки європейських норм); узгодженість (кохерентність) – взаємопогодженість дій різних органів та відсутність суперечностей між різними напрямками політики. Дотримання цих принципів підвищує ефективність та легітимність публічної політики у сфері інтеграції [43].

Слід також зазначити, що операціоналізація цих п'яти засад належного врядування у сфері європейської інтеграції вимагає вбудовування відповідних процедур у весь політичний цикл: відкритість забезпечується не лише публічним оприлюдненням проєктів актів і пояснювальних записок, а й активним використанням інструментів доступу до публічної інформації та регулярним звітуванням уряду про виконання євроінтеграційних завдань; участь інституціалізується через обов'язкові консультації із зацікавленими сторонами (у т.ч. профільними асоціаціями, науковою спільнотою, регіонами) на етапах формулювання проблеми й добору альтернатив; підзвітність конкретизується матрицями відповідальності та незалежним аудитом виконання (парламентський контроль, Рахункова палата, громадський моніторинг); результативність підкріплюється системою показників (KPI) і планами оцінювання *ex ante/ex post*, що поєднують аналіз витрат і вигод із перевіркою фактичних ефектів імплементації; узгодженість (кохерентність) забезпечується міжвідомчою координацією, попередніми правовими та антикорупційними експертизами, а також перевіркою відповідності ініціатив загальній євроінтеграційній стратегії. Сукупна дія цих інструментів перетворює принципи з декларацій на практику управління, знижує регуляторні ризики, запобігає суперечностям між секторами й підвищує легітимність та ефективність публічної політики у сфері європейської інтеграції.

По-третє, до вироблених європейською практикою засад інтеграційної політики належать принципи субсидіарності, децентралізації, партнерства,

програмування, концентрації та додатковості. Принцип субсидіарності вимагає, аби управлінські рішення ухвалювалися на тому рівні влади, де їх можна реалізувати найефективніше; втручання вищого (національного) рівня виправдане лише тоді, коли завдання не може бути розв'язане нижче. Це особливо релевантно для європейської інтеграції, оскільки значна частина імплементації *acquis* і практичних змін відбувається саме «на землі» – у громадах та регіонах, де спроможність органів місцевого самоврядування визначає реальний прогрес. Децентралізація, тісно пов'язана із субсидіарністю, означає перерозподіл повноважень і ресурсів до місцевого рівня, щоби рішення ухвалювалися ближче до громадян і враховували місцеві потреби. Партнерство передбачає інституційну співпрацю між національною владою, регіонами, ОМС та недержавними стейкхолдерами; програмування – планування змін через середньо- та довгострокові стратегії й плани дій; концентрація – фокусування політики й ресурсів на обмеженій кількості пріоритетів з найбільшою доданою вартістю; додатковість – поєднання (а не заміщення) національних ресурсів фінансуванням і технічною допомогою партнерів.

Додатково, практична реалізація цих принципів у сфері європейської інтеграції вимагає узгоджених інструментів керування: чітких «каскадних» матриць повноважень (хто що робить на центральному, регіональному й місцевому рівнях), договірних форм партнерства (галузеві та територіальні угоди про співпрацю з визначеними результатами), програмно-цільового бюджетування, яке прив'язує ресурси до вимірюваних цілей, а також механізмів співфінансування, що забезпечують додатковість (держбюджет + місцеві кошти + донорські програми). Концентрація реалізується через визначення «ядерних» пріоритетів наближення (кластерів/розділів *acquis*) із жорсткими контрольними точками, тоді як субсидіарність і децентралізація – через делегування виконання та моніторингу ОМС із методичною і ресурсною підтримкою з центру. Така архітектура дозволяє перетворити принципи на керовані процеси, зменшує ризики розпорошення зусиль і пришвидшує

фактичне зближення з нормами ЄС.

Принцип партнерства означає тісну співпрацю між всіма рівнями влади (національним, регіональним, місцевим) та залучення недержавних акторів у планування і реалізацію політики. Принцип програмування – це планування політики на основі середньо- та довгострокових програм і стратегій, що особливо актуально для поетапної інтеграції (наприклад, виконання Національної програми імплементації Угоди з ЄС). Концентрація означає зосередження ресурсів на пріоритетних напрямках (наприклад, визначення ключових секторів реформ, які найбільш потрібні для інтеграції). Додатковість (аддиціональність) – принцип, за яким ресурси ЄС доповнюють, а не замінюють національні; в контексті політики це може трактуватися ширше як взаємодоповнення національних і міжнародних зусиль. В українських дослідженнях також пропонуються додаткові принципи для євроінтеграційної політики – такі як узгодженість та упорядкованість, прогнозованість, економічна доцільність, соціальна та екологічна відповідальність [43]. Їх дотримання покликане підвищити дієвість та ефективність політики інтеграції.

Отже, принципи публічної політики у сфері європейської інтеграції поєднують в собі загальні стандарти належного врядування і специфічні вимоги, зумовлені самим процесом інтеграції. І українські, і зарубіжні науковці акцентують на тому, що без принципової бази неможливо забезпечити успішність інтеграційної політики [43]. Зокрема, дослідники зосереджують увагу на необхідності сталості курсу (незворотності), широкої суспільної підтримки, інституційної спроможності органів влади та регулярному моніторингу виконання поставлених завдань (як складової принципу підзвітності) [49].

Відповідно, операціоналізація цієї принципової бази має бути формалізована в правових та управлінських процедурах: закріплена у стратегіях і планах реалізації європейської інтеграції, уніфікована через стандарти нормопроєктування (обов'язкові консультації, оцінки впливу,

антикорупційну та правову експертизи на відповідність *acquis*), підкріплена програмно-цільовим бюджетуванням і чіткою матрицею відповідальності між центром уряду, профільними міністерствами та органами місцевого самоврядування. Сталість курсу забезпечується інституційними запобіжниками (конституційні та законодавчі гарантії незворотності), суспільною легітимацією через системні комунікації та залучення стейкхолдерів, а інституційна спроможність – інвестиціями в кадри, ІТ-інфраструктуру та управління знаннями. Регулярний моніторинг і оцінювання мають спиратися на прозорі КРІ, публічні дашборди прогресу та незалежні зовнішні оцінки з подальшим коригуванням політики. У такій конфігурації принципи перестають бути деклараціями і стають практичними «правилами гри», що зменшують транзакційні витрати реформ, підвищують якість рішень і прискорюють реальне наближення до стандартів ЄС.

Публічна політика євроінтеграції реалізується через певний цикл політичних рішень, який у загальному вигляді відповідає класичному циклу формування державної політики.

Механізми вироблення рішень – це сукупність інституційних, правових, процедурних, аналітичних, фінансових і комунікаційних інструментів, за допомогою яких публічна влада формулює, узгоджує, ухвалює та впроваджує політичні рішення. Вони охоплюють правила (закони/регламенти), органи та ролі (КМУ, міністерства, ОМС), процедури (консультації, оцінка впливу, антикорупційна/правова експертиза), ресурси (бюджет, донорська допомога), аналітику (дані, моделі, порівняльний аналіз), інструменти виконання (плани заходів, нагляд) і зворотний зв'язок (моніторинг, аудит, оцінювання).

Цикл вироблення рішень (policy cycle) – це концептуальна модель, що описує послідовні етапи життєвого шляху публічної політики: від виявлення та структурування проблеми до прийняття, реалізації, моніторингу й оцінювання з подальшим коригуванням. Цикл підкреслює безперервність процесу та наявність зворотного зв'язку.

Теорія і практика публічного управління виділяє кілька фаз (стадій)

політичного циклу [21].

Виявлення проблеми. На цьому етапі відбувається ідентифікація та первинне структурування суспільної проблеми, що потребує державного втручання. У площині європейської інтеграції такою проблемою можуть виступати, зокрема, розриви між національним правом і правом ЄС у конкретних секторах, недостатня конкурентоспроможність економіки або ж брак інституційних спроможностей для виконання зобов'язань за угодами з ЄС. Питання переходить у площину політики тоді, коли на потребі розв'язання наполягають експертні спільноти й громадськість, а політичні еліти визнають його пріоритетність та включають до офіційного порядку денного.

Формалізація проблеми зазвичай підкріплюється доказами – порівняльними індикаторами (benchmarks), результатами аудитів відповідності *acquis*, висновками міжнародних партнерів і даними моніторингу. Важливу роль відіграє «вікно можливостей»: поєднання суспільного запиту, політичної волі та наявних інструментів рішень відкриває шлях до включення питання у стратегічні документи, плани наближення та законодавчі ініціативи. На цьому кроці також відбувається рамкування (framing) проблеми – визначення її причин, масштабів і наслідків для громадян та бізнесу – і попередні консультації зі стейкхолдерами, що дозволяє окреслити реалістичні цілі, критерії успіху та потенційні ризики подальшої імплементації.

Попадання проблеми у порядок денний. Не кожна визначена проблема автоматично переходить у площину державної політики. Етап винесення її на урядовий порядок денний передбачає, що компетентні посадові особи (члени уряду, народні депутати) надають їй статус пріоритетної та офіційно включають до політичної повістки. Для євроінтеграційної політики чинником, що просуває проблему на порядок денний, часто виступають міжнародні зобов'язання: наприклад, необхідність виконати певні умови ЄС (reform benchmarks) чи наблизити закон до європейського за конкретним графіком. В Україні діє розгалужена система координації євроінтеграції: за загальний курс

відповідає Віцепрем'єр-міністр з питань європейської та євроатлантичної інтеграції, якому допомагає Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції, що аналізує усі законопроекти на відповідність євроінтеграційним зобов'язанням [3]. Наявність такої інституції гарантує, що проблеми невідповідності нормам ЄС фільтруються і потрапляють до порядку денного уряду.

Розробка політичних рішень (формування альтернатив). На цій стадії відповідальні органи готують варіанти вирішення проблеми. Це може включати розробку проєктів законів, стратегій, програм, проведення аналізу політики та консультацій. В контексті євроінтеграції, розробка рішення часто спирається на *аналітичні документи* (Green Paper, White Paper, policy paper) та експертні рекомендації з боку ЄС або міжнародних організацій (наприклад, SIGMA/OECD). Уряд може створювати робочі групи за участю фахівців, науковців, представників бізнесу і громадськості для напрацювання оптимальних шляхів імплементації європейських норм. Таким чином забезпечується принцип партнерства і участі при виробленні політики. Наприклад, при розробці Національної економічної стратегії щодо євроінтеграції залучаються як українські науковці, так і іноземні експерти, що дозволяє врахувати кращі практики.

Прийняття рішення (затвердження політики). Це етап, коли з-поміж підготовлених альтернатив обирають одну й надають їй юридичної чинності через прийняття відповідного акта – закону, постанови уряду, указу президента тощо. У сфері євроінтеграції ключову роль у прийнятті рішень відіграє парламент (Верховна Рада), оскільки більшість реформ потребують законодавчих змін. Також важливі рішення ухвалює уряд – зокрема, затверджує Державні програми виконання Угоди про асоціацію, плани заходів, визначає пріоритети адаптації законодавства. На цьому етапі дотримання принципів узгодженості та прогнозованості є критичним: рішення мають узгоджуватися між собою і з загальною стратегією, а процес ухвалення – бути достатньо прогнозованим для партнерів (наприклад, ЄС уважно

стежити за тим, щоб прийняті закони відповідали зобов'язанням). Важливо також уникати ситуацій, коли одночасно приймаються суперечливі рішення в різних секторах – тому в уряді функціонує механізм міжвідомчого узгодження проектів актів, що стосуються євроінтеграції.

Реалізація політики (виконання рішення). Після затвердження починається імплементація: практичні дії органів влади, спрямовані на виконання ухвалених політик. В контексті євроінтеграції це найбільш тривалий і ресурсномісткий етап – адже йдеться про впровадження сотень реформ і конкретних нормативних актів. Наприклад, ухвалення закону про ринок електроенергії (згідно норм ЄС) має супроводжуватися створенням відповідного регулятора, реорганізацією держпідприємств, навчанням персоналу, інформуванням споживачів тощо. Для координації імплементації уряд використовує спеціальні механізми: моніторинг виконання планів (щоквартальні чи щорічні звіти про прогрес наближення до законодавства ЄС), діяльність профільних комітетів Верховної Ради, відповідальних за контроль за виконанням єврозобов'язань, а також регулярний діалог з інституціями ЄС. Важливим чинником ефективної реалізації є інституційна спроможність – наявність компетентних державних службовців, належне фінансування, та організаційна структура, що здатна забезпечити зміни. Тут принцип підзвітності набуває практичного виміру: виконавча влада повинна звітувати парламенту і суспільству про хід реалізації євроінтеграційних реформ.

Моніторинг і оцінювання політики. Згідно з теорією циклу політики, завершальною стадією (і водночас підготовкою до нового циклу) є оцінювання наслідків реалізованої політики. Для євроінтеграційної політики оцінювання означає аналіз того, наскільки впроваджені реформи досягли поставлених цілей, і який є їх вплив. Наприклад, оцінюється, чи забезпечило впровадження антикорупційних органів зниження рівня корупції згідно європейських вимог, чи підвищилась конкурентність українських товарів на ринку ЄС після імплементації поглибленої зони вільної торгівлі тощо. Оцінка здійснюється як

на національному рівні (урядові звіти, аудити Рахункової палати, експертні дослідження), так і з боку Європейського Союзу – Єврокомісія регулярно готує звіти про прогрес країн-кандидатів. Результати оцінювання важливі для коригування політики: виявлення проблем у виконанні зобов'язань або недоліків у законодавстві дає змогу скоригувати плани та ініціювати новий цикл рішень. Таким чином, цикл замикається – на основі оцінки сформульовано нові проблеми або завдання, що запускають наступне коло політики.

Варто зазначити, що цикл вироблення рішень у сфері європейської інтеграції має певні особливості. Він відбувається в умовах постійної взаємодії з інституціями ЄС: багато рішень приймаються у відповідь на рекомендації чи вимоги з боку Євросоюзу. Крім того, часові рамки та пріоритети значною мірою визначаються зовнішніми чинниками – наприклад, надання Україні статусу кандидата в ЄС у 2022 році створило додатковий імпульс та дедлайни для реформ. Це додає циклу політики динаміки, але й вимагає гнучкості: система управління повинна швидко реагувати на нові виклики та завдання.

Ще однією особливістю є міжвідомча координація. Якщо в звичайній внутрішній політиці окреме міністерство може відповідати за цикл політики (від розробки до впровадження), то євроінтеграція за визначенням охоплює всі міністерства. Тому критичною є роль координаційного центру – в Україні це згаданий Урядовий офіс євроінтеграції при Секретаріаті Кабміну, а також парламентський Комітет з питань інтеграції України з ЄС. Вони слідкують, щоб рішення різних органів не суперечили одне одному і відповідали загальній стратегії. Як зазначає С. Майстро, якість публічного управління відіграє фундаментальну роль у процесі євроінтеграції, виступаючи рушійною силою реформ, необхідних для досягнення членства в ЄС [22]. Це означає, що ефективна координація, професійна державна служба та політична воля є передумовами успішного проходження всіх стадій політичного циклу.

Підсумовуючи, слід зазначити, що публічна політика у сфері європейської інтеграції – це складний, багаторівневий і тривалий процес, що

поєднує зовнішньополітичну взаємодію з ЄС та глибокі внутрішні перетворення інститутів, норм і управлінських практик. Її результативність залежить від чітко сформульованих цілей і визначеного об'єкта впливу, спираючись на когерентну систему принципів (верховенство права, прозорість, підзвітність, участь, узгодженість, субсидіарність) і відпрацьований механізм ухвалення рішень на всіх етапах policy-cycle – від постановки проблеми та формулювання альтернатив до імплементації, моніторингу й коригування. Український і міжнародний досвід переконливо свідчить: відчутний прогрес можливий за умов стабільності курсу (незворотності стратегічної мети, закріпленої на найвищому правовому рівні) та інституційної спроможності держави – здатності органів влади професійно проєктувати, фінансувати й послідовно реалізовувати реформи. Водночас цикл вироблення рішень має залишатися гнучким, поєднувати внутрішні суспільні потреби з зовнішніми вимогами ЄС і забезпечувати зворотний зв'язок через відкриту звітність та оцінювання. У підсумку європейська інтеграція постає як безперервне стратегічне управління змінами, покликане забезпечити поступове входження України до європейського простору на основі спільних цінностей, стандартів і правил; ґрунтовний теоретичний аналіз цієї політики слугує надійним підмурком для практичних рішень і сталого виконання інтеграційних зобов'язань.

1.2 Досвід країн Центральної та Східної Європи у формуванні та реалізації публічної політики у сфері європейської інтеграції

Питання розширення Європейського Союзу завжди було і є нерозривно пов'язане з процесом поглиблення інтеграції в цій структурі. Але взаємодія цих двох процесів досить суперечлива. Головну роль тут відіграє рівень економічних потенціалів країн, що об'єднуються, ступінь схожості між

системами регулювання економічних і соціальних процесів. Тому до 1990-х років Європейський Союз на практиці втілював принцип «спочатку поглиблення, потім розширення». Поглиблення означало все більш повне об'єднання певних сфер економіки й політики національних держав, що стимулювалося формуванням наднаціональних інститутів Співтовариства. Після підписання Маастрихтського договору 1992 року Європейський Союз вийшов на новий етап інтеграції, пов'язаний з розвалом СРСР і корінними трансформаціями в Центральній і Східній Європі (ЦСЄ), що вимагало термінової реакції. У європейському політичному і науковому середовищі пройшли бурхливі дискусії про те, яким шляхом далі має йти процес об'єднання Європи. Які ж погляди стали при цьому домінуючими та які моделі розвитку об'єднаної Європи були розроблені? [1].

Трансформація держав Центральної Європи від постсоціалістичних країн із невизначеним майбутнім до чинних членів Європейського Союзу є одним із найвизначніших досягнень євроінтеграційного процесу. Однією з переваг держав ЦЄ в планах долучення до ЄС була загальні геополітичні обставини кінця Холодної війни, а саме зміцнення ЄС та його претензії на міжнародні лідерські позиції. Постсоціалістичні держави субрегіону Центральної Європи мали б стати ще одним доказом переваги політичної моделі «Західного Світу» над будь-якими альтернативами та, що важливіше, європейської політичної моделі над атлантичною. Відмовивши провадити свій вплив на Центральну Європу, Євросоюз утратив би не лише плацдарм для подальшого розширення, а й будь-які претензії на світове лідерство в нововиниклій багатополлярній системі міжнародних відносин. Таким чином вдалі для держав ЦЄ геополітичні обставини стали фактором сили, що сприяв інтеграції до ЄС [17].

Європейська інтеграція держав Центральної та Східної Європи (ЦСЄ) стала одним із наймасштабніших процесів трансформації публічної політики на континенті після падіння соціалістичних режимів. Вступ до Європейського Союзу вимагав від урядів цих країн глибокого переосмислення підходів до

управління, розроблення нових політичних стратегій і реформування інституцій. У ході підготовки до членства уряди ЦСЄ реалізували комплекс заходів із гармонізації законодавства, модернізації адміністративної системи та розвитку комунікаційної політики, спрямованих на виконання копенгагенських критеріїв і забезпечення політичної, економічної та правової готовності до вступу в ЄС.

Трансформаційні процеси мали багаторівневий і тривалий характер, охоплюючи як передвступний етап – етап переговорів, адаптації законодавства та інституційної підготовки, – так і післявступний період, коли ключовим завданням стало закріплення досягнутих стандартів і повна інтеграція в політики Європейського Союзу. Досвід держав ЦСЄ є показовим прикладом ефективного поєднання політичної волі, стратегічного планування та зовнішньої умовності, яка стимулювала проведення глибинних реформ у рекордно короткі терміни.

Як підкреслюють дослідники, швидкість і масштаб змін, реалізованих країнами регіону, можна вважати унікальним феноменом сучасної політичної історії Європи. Упродовж десятиліття цим державам вдалося привести національні інститути, норми права та механізми управління у відповідність до вимог Європейського Союзу – те, що науковці визначають як *«вражаюче досягнення процесу європеїзації»*. Цей досвід став не лише свідченням успішної імплементації *acquis communautaire*, а й доказом того, що європейська інтеграція може слугувати потужним каталізатором внутрішніх реформ і модернізації публічного управління.

Водночас після набуття членства перед урядами постало нове завдання – забезпечити безперервність імплементації норм Європейського Союзу та зберегти динаміку реформ, досягнуту на етапі підготовки до вступу. У цьому контексті особливого значення набули основні напрями публічної політики європейської інтеграції в країнах Центральної та Східної Європи: адаптація національного законодавства до *acquis* ЄС, реалізація ефективної комунікаційної стратегії для підтримки євроінтеграційного курсу та

проведення глибоких інституційно-адміністративних реформ. Розгляд цих аспектів як у передвступний період, так і в перші роки після приєднання дозволяє глибше зрозуміти механізми формування та стійкості євроінтеграційної політики держав ЦСЄ. Адаптація національного законодавства до *acquis* ЄС.

Законодавча адаптація була центральним завданням на шляху до членства в ЄС. Кожна країна-кандидат повинна була прийняти та імплементувати величезний масив права Європейського Союзу – так зване *acquis communautaire*, що охоплює всі сфери від економіки до екології. Для цього країни ЦСЄ розробили Національні програми з прийняття *acquis* (NPAAs), які містили поетапний план гармонізації законодавства з правом ЄС [25]. Переговори про вступ було структуровано за 31 тематичним розділом *acquis*, і прогрес вимірювався поступовим *закриттям* переговорних розділів після імплементації вимог. Обсяг змін був безпрецедентним: наприклад, дослідники відзначають, що масштаб законодавчого впровадження норм ЄС країнами ЦСЄ став безпрецедентним успіхом, досягнутим завдяки умовам вступу [66].

Адаптація національних правових систем до регуляторного стилю ЄС стала «титанічним завданням» для цих країн [64], адже доводилося одночасно здійснювати перехід до ринкової економіки, демократизацію і впроваджувати тисячі правових актів ЄС.

Незважаючи на труднощі, до моменту вступу більшість держав ЦСЄ успішно виконали зобов'язання щодо транспозиції директив та регламентів ЄС у національне законодавство. В деяких галузях (наприклад, охорона довкілля, санітарні стандарти, технічне регулювання) країни отримали перехідні періоди, однак фундаментальні норми *acquis* було закріплено законодавчо ще до дня вступу. Для реалізації цих завдань парламенти працювали в пришвидшеному режимі. Наприклад, у Польщі перед вступом до ЄС Сейм ухвалив десятки тисяч правових актів, гармонізуючи національне право з європейським – масштаби, які раніше були нечуваними. Подібні

процеси відбувалися і в Чехії, Угорщині, Словаччині та інших країнах регіону. Високий темп прийняття єврозаконів забезпечувався політичною волею керівництва та загальнонаціональним консенсусом щодо стратегічної мети вступу в ЄС.

Після набуття статусу держави-члена процес гармонізації законодавства не припинився, а трансформувався у системну, постійну діяльність із виконання поточних нормативних зобов'язань у межах членства в ЄС. Імплементация нових директив та регламентів продовжувалася через ухвалення відповідних національних актів, однак змінилася логіка мотивації. Якщо на етапі підготовки до вступу головним стимулом була так звана умовність членства – необхідність виконати *acquis communautaire* задля отримання статусу країни-члена, – то після вступу зовнішній тиск суттєво зменшився.

У наукових дослідженнях наголошується, що зникнення передвступної умовності створило ризик зниження темпів правової адаптації: питання повної та якісної імплементації норм ЄС набуло особливої актуальності, оскільки вже не існувало прямого стимулу у вигляді очікуваного членства. Тобто, на зміну мотивації «досягнення мети вступу» мала прийти внутрішня політична культура дотримання *acquis*, що ґрунтується на розумінні переваг участі у спільному правовому просторі та відповідальності перед європейськими партнерами.

Таким чином, після вступу завдання урядів держав ЦСЄ полягало не лише у продовженні формального процесу гармонізації законодавства, а й у забезпеченні ефективного правозастосування, моніторингу дотримання норм ЄС та зміцненні інституцій, спроможних підтримувати сталість цього процесу без постійного зовнішнього тиску.

Деякі дослідження свідчать, що в окремих країнах ЦСЄ після вступу спостерігалися затримки у виконанні окремих директив або формальне виконання без належного застосування на практиці. Однак інститути ЄС (Єврокомісія, Суд ЄС) продовжували контролювати дотримання права ЄС

через процедури порушення, стимулюючи нові члени підтримувати взяті зобов'язання. Загалом, досвід показує, що країни ЦСЄ успішно впоралися з безпрецедентною за обсягом законодавчою європеїзацією, хоча підтримання ефективності імплементації після вступу вимагало нових підходів та політичної волі.

Не менш важливим аспектом була публічна підтримка євроінтеграції. На етапі підготовки до вступу уряди країн ЦСЄ стикнулися з необхідністю переконати громадян у доцільності членства в ЄС, особливо зважаючи, що остаточне рішення затверджувалося через всенародні референдуми. Тому було розроблено спеціальні комунікаційні стратегії і проведено масштабні інформаційні кампанії, орієнтовані на населення [12]. Держави-кандидати організували широкі загальнонаціональні кампанії з інформування та агітації, роз'яснюючи переваги вступу і фактично формуючи суспільний консенсус щодо «європейського вибору». Як зазначає Н. Карпчук, рішення про вступ виносилося на референдум, тож виникла нагальна потреба *інформувати й переконати громадян у перевагах та невідворотності європейської інтеграції* [12]. Іншими словами, інтеграція подавалася як стратегічна неминучість і єдиний правильний шлях розвитку.

Практичні заходи комунікаційної політики в різних країнах мали свої особливості, але можна виокремити спільні риси. По-перше, практично весь політичний істеблішмент – як уряд, так і опозиція – підтримували курс на ЄС, тож інформаційні кампанії мали надпартійний характер. По-друге, активно залучалися авторитетні лідери думок, медіа та громадські організації. По-третє, використовувалися спеціальні меседжі та символи, покликані викликати у громадян відчуття приналежності до Європи. *Наприклад, у Польщі* напередодні референдуму 2003 року було реалізовано кілька паралельних кампаній: Президент О. Кваснєвський ініціював акцію «Tak dla Polski» («Так для Польщі»), особисто відвідував регіони, звертався через телебачення до населення, закликаючи підтримати вступ. Уряд проводив окрему інформаційну кампанію з роз'ясненням конкретних фактів про ЄС та

закликом прийти на голосування. Водночас і провладні, і опозиційні партії єдиним фронтом агітували голосувати «за» членство, використовуючи гасла на кшталт *«Сильна Польща в Європейському Союзі»* чи *«Не бійся Союзу. Ми з тобою»*. До просвітницької роботи долучилися громадські об'єднання – так, ініціатива «Так в референдумі» залучала відомих людей, бізнесменів, місцевих лідерів та журналістів для пояснення вигод вступу. Навіть Церква відіграла роль: католицьке духовенство в Польщі закликала вважати участь у референдумі моральним обов'язком, а Папа Римський Іван Павло II направив спеціального листа із підтримкою європейського вибору країни [12].

Характерною рисою комунікаційних стратегій країн Центральної та Східної Європи стало наголошення на історичному та цивілізаційному значенні приєднання до Європейського Союзу. У більшості інформаційних кампаній інтеграція до ЄС подавалася не як технічний процес узгодження правових норм чи виконання економічних вимог, а як символічний «цивілізаційний вибір» – повернення до європейської спільноти, з якої ці країни були штучно вилучені внаслідок радянського домінування.

Під час реалізації інформаційних кампаній з підтримки європейського курсу уряди країн Центральної та Східної Європи свідомо уникали надмірно технічних або суперечливих деталей переговорного процесу та угод про вступ до ЄС. Натомість основна увага приділялася створенню позитивного емоційного образу інтеграції як «повернення до європейської родини», що апелювало до спільної історичної спадщини, культурної спорідненості та європейських цінностей.

У публічних виступах, засобах масової інформації та агітаційних матеріалах членство в Європейському Союзі подавалося як ключ до стабільності, безпеки та економічного процвітання, а також як вхід до «клубу розвинених і заможних держав Європи». Такий дискурс створював у громадян відчуття приналежності до європейського простору, формуючи емоційно привабливе бачення майбутнього.

При цьому європейський вибір послідовно позиціонувався як єдино

можливий і безальтернативний напрям розвитку держави, що має забезпечити її модернізацію, підвищення добробуту населення та повернення до кола демократичних націй. Таким чином, комунікаційна риторика була спрямована на формування стійкого суспільного консенсусу щодо інтеграції як стратегічної мети, що не має іншого шляху реалізації.

Для підсилення аргументації уряди та медіа часто вдавалися до контрастних порівнянь, наголошуючи, що відмова від євроінтеграції означатиме політичну ізоляцію та ризик опинитися поза межами європейського цивілізаційного простору – так звану «долю Білорусі», яка залишалася осторонь інтеграційних процесів. Така риторика виконувала мобілізаційну функцію – знімала суспільні страхи й сумніви, формуючи у громадян відчуття безальтернативності та історичної неминучості вступу до ЄС як запоруки національного поступу.

Загалом, комунікаційна політика принесла успіх: у 2003 році референдуми в усіх державах ЦСЄ дали переконливу більшість «за» вступ. Наприклад, у Словаччині позитивно проголосували 93,7% учасників референдуму (при явці понад 50%); в Угорщині – понад 83% голосів «за» (хоч явка була відносно невисокою, ~45%); у Польщі – 77,5% «за» при явці 59%. Високий рівень підтримки забезпечив легітимність вступу цих країн до ЄС [12].

Після набуття членства завдання комунікаційної політики дещо змінилося: акцент змістився на інформування громадян про нові можливості та правила в рамках ЄС (наприклад, права на вільне пересування, доступ до структурних фондів, зміни в національному законодавстві у зв'язку з членством). Проте на початковому етапі після вступу суспільна підтримка членства залишалася високою, частково завдяки успішній підготовчій комунікації. Лише згодом, зіткнувшись із першими складнощами чи розчаруваннями, деякі країни почали фіксувати ріст євроскептичних настроїв. Це стало нагадуванням, що робота з громадською думкою має продовжуватися і після вступу – необхідно постійно пояснювати населенню

політику ЄС, щоб зберігати довіру та запобігати популістському підриву євроінтеграційного курсу.

Третім ключовим напрямом була інституційна перебудова державного управління для ефективного впровадження політики європейської інтеграції. Копенгагенські критерії членства (1993 р.) вимагали від країн-кандидатів не лише демократії та ринкової економіки, але й *«наявності адміністративної та інституційної спроможності для ефективного впровадження acquis та виконання зобов'язань членства»* [25]. Це означало, що держави ЦСЄ повинні були створити або реформувати органи влади таким чином, щоб вони могли приймати і реалізовувати політику ЄС.

Країни Центральної Європи провели масштабну модернізацію державного апарату, спираючись як на власні зусилля, так і на зовнішню допомогу ЄС. Урядові структури були перегруповані для координації питань інтеграції: зазвичай створювався спеціальний координаційний орган або комітет з європейської інтеграції, що узгоджував діяльність міністерств. *Наприклад, Польща* ще у 1996 році заснувала Комітет з європейської інтеграції (KIE) на чолі з прем'єр-міністром, як «вищий орган державної адміністрації, відповідальний за програмування і координацію політики, пов'язаної з інтеграцією Польщі в ЄС, та дій з адаптації до європейських стандартів» [59]. Для оперативного управління створено Офіс комітету (UKIE) – окрему установу, що забезпечувала міжвідомчу координацію, взаємодію з ЄС та використання зовнішньої допомоги. Важливо, що польський UKIE за своїми розмірами і повноваженнями перевершував аналогічні структури в інших державах-кандидатах, відіграючи роль центрального координатора євроінтеграційної політики. Через цей орган Польща акумулювала експертні ресурси для роботи з великим обсягом документів ЄС, координувала використання фондів допомоги (програми PHARE тощо) та контролювала виконання плану адаптації [59]. Інші країни також створили подібні механізми: десь ці функції були покладені на Міністерство закордонних справ чи спеціального віце-прем'єра з питань євроінтеграції, десь – на урядові офіси

при прем'єр-міністрові. Головне, що у всіх країнах ЦСЄ було вибудовано систему централізованого узгодження євроінтеграційної політики, яка забезпечила єдність дій різних відомств при впровадженні *acquis*.

Паралельно проводилася ширша адміністративна реформа. Від кандидатів вимагалось підвищити професіоналізацію державної служби, впровадити європейські підходи до управління та зміцнити незалежність інституцій, що гарантують *верховенство права*. За підтримки ЄС країни реформували судову систему, антикорупційні органи, органи фінансового контролю – все це було частиною підготовки до членства. Європейський Союз ще з кінця 90-х реалізував спеціальні програми технічної допомоги: інструмент Twinning пов'язував міністерства країн ЦСЄ з партнерськими установами держав-членів ЄС, надсилаючи західних фахівців-наставників для обміну досвідом і допомоги у впровадженні необхідних стандартів. Одночасно діяла програма TAIEX, що забезпечувала короткострокові місії експертів і тренінги для чиновників. Таким чином, ще до вступу нові члени багато чому навчалися у колег з нинішніх держав ЄС, переймаючи *acquis* не лише на папері, а й через практики адміністрування.

Верховенство права та демократичні інститути стали особливим фокусом реформ, оскільки ЄС наголошував на політичних критеріях. Були внесені зміни до конституцій та законодавства, що посилювали незалежність судів, забезпечували захист прав меншин, боролися з корупцією. Наприклад, перед вступом *Словенія, Естонія та інші* країни внесли поправки до конституцій для дозволу прямої дії права ЄС і пріоритету норм ЄС над національними в разі конфлікту. *Латвія і Литва* провели реформу судової системи, запровадивши нові процедури добору суддів за європейськими стандартами. *Румунія та Болгарія* (які приєдналися у 2007 р.) під тиском ЄС створили нові антикорупційні бюро і провели очистку суддівського корпусу перед вступом. Хоча такі зміни значно покращили формальні інституційні показники, деякі дослідники застерігають, що їхній реальний ефект залежав від політичної волі після вступу. Зокрема, відзначено, що попри збільшення

судових спроможностей і оновлення законів у відповідності до європейських стандартів, у багатьох країнах регіону *істинна незалежність судів та якість правозастосування не зазнали пропорційного покращення, а подекуди навіть погіршилися після вступу* [67]. Інституційні реформи, нав'язані ззовні стислими строками, іноді страждали на формалізм – “кількість взяла гору над якістю”, як пишуть деякі дослідники, вказуючи на ризики поверхневої європеїзації [67]. Це проявилось тим, що за кілька років після приєднання в окремих державах (наприклад, Угорщина, Польща) виникли ознаки демократичного відкату: правлячі сили почали послаблювати незалежні інститути, що були створені напередодні вступу (конституційні суди, ЗМІ, антикорупційні органи). Такий розвиток подій показав, що формальне виконання критеріїв – ще не гарантія незворотності реформ, якщо не сформовано сталих внутрішніх механізмів стримувань і противаг.

Разом з тим, у перші роки після вступу інституційна інтеграція країн ЦСЄ в структури ЄС продовжила зміцнювати їхній державний апарат. Нові члени спрямували значні ресурси на участь у спільних європейських процесах: було розширено представництва при ЄС у Брюсселі, тисячі національних чиновників почали працювати в інституціях ЄС або брати участь у комітетах і робочих групах Союзу. Це сприяло подальшій професіоналізації управлінців та перенесенню набутого досвіду назад у національні адміністрації. Досвід головування в Раді ЄС, який кожна з країн ЦСЄ мала можливість здобути через декілька років після вступу, став особливо цінним “іспитом” для національних інститутів. Наприклад, усі нові члени провели успішні ротаційні головування (дехто вже двічі), продемонструвавши спроможність ефективно модерувати роботу Євросоюзу [62]. *Польща, Угорщина, Чехія та інші* під час свого головування у Раді ЄС прийняли важливі законодавчі акти і проявили політичне лідерство, чим зміцнили свою репутацію в Союзі. . Важливо, що для досягнення такого рівня участі країни ЦСЄ інвестували у підготовку державної служби: було збільшено штати фахівців з європейських питань, запроваджено систематичне навчання, налагоджено щоденну комунікацію з

інституціями ЄС. Як відзначають дослідники, нові члени значно *підвищили професіоналізацію свого державного апарату, збільшуючи присутність своїх фахівців у Брюсселі та забезпечуючи їх тісну щоденну взаємодію з структурами ЄС*. Ця “вторинна соціалізація” в рамках вже членства сприяла закріпленню європейських управлінських практик і поверненню досвіду в національні органи влади, посилюючи їхню спроможність впливати на процес ухвалення рішень в ЄС у майбутньому [62].

Досвід країн Центральної та Східної Європи у сфері формування та реалізації публічної політики євроінтеграції демонструє необхідність комплексного підходу та політичної рішучості. Успішна підготовка до членства вимагала одночасної роботи на трьох фронтах: приведення *законів* у відповідність до права ЄС, трансформації *інституцій* і управлінських процедур, а також забезпечення *суспільної підтримки* стратегічного курсу. Країни ЦСЄ загалом впоралися з цими завданнями, що підтверджується їхнім вступом до ЄС у 2004–2007 роках і подальшою інтеграцією. Передусім, вони показали, що за наявності чіткої мети та зовнішнього стимулу (перспективи членства) можна реалізувати глибокі реформи за відносно короткий період.

Разом із тим, їхній досвід виявив і *вразливі місця*. По-перше, реформи “згори вниз” (під тиском умов вступу) можуть виявитися недостатньо укоріненими: без подальшої внутрішньої роботи існує ризик згортання окремих прогресивних змін після зникнення зовнішнього нагляду. По-друге, домінування виконавчої влади у процесі євроінтеграції (що було неминучим для швидкої імплементації *acquis*) призвело до певного дисбалансу – парламенти часом відігравали другорядну роль і після вступу це переросло у проблему недостатнього парламентського контролю за європейськими справами [62]. По-третє, очікування суспільства від членства не завжди справджувалися миттєво, що потребувало від урядів вже після вступу активної політики по максимальному використанню переваг членства (наприклад, ефективного освоєння фондів ЄС для розвитку регіонів) та управління суспільними очікуваннями.

Попри окремі труднощі, через 20 років після «великого розширення» можна констатувати, що інтеграція країн ЦСЄ стала успішною історією трансформації. Вони не лише перейняли політики та правила ЄС, але й тепер самі беруть участь у їх формуванні. Більшість з цих держав досягли суттєвого економічного зростання і підвищили стандарти життя, частково завдяки грамотній державній політиці у перші роки членства (зокрема, використанню структурних і когезійних фондів). Водночас, досвід ЦСЄ наочно продемонстрував, що євроінтеграція – це безперервний процес: вступ до ЄС не означає кінця реформ, а лише перехід до нової фази, де виклики полягають у підтриманні конкурентоспроможності, зміцненні верховенства права та впливі на загальноєвропейські рішення. Для нинішніх країн-кандидатів цей досвід є цінним уроком: комплексна підготовка – від законів і інституцій до роботи з громадянськістю – є передумовою успішного входження в європейський простір. Як показав приклад сусідів з Центральної та Східної Європи, за умови політичної волі та суспільної підтримки навіть найамбітніші євроінтеграційні перетворення стають реальністю, наближаючи країну до європейських стандартів розвитку та врядування.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ У СФЕРІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

2.1. Правові засади публічної політики у сфері європейської інтеграції України

Правове забезпечення політики європейської інтеграції України є ключовою передумовою системної адаптації державного управління до стандартів ЄС і практик належного врядування. Воно охоплює інституційну архітектуру (центри координації, урядові офіси, міжвідомчі механізми), нормативно-правову базу (закони, підзаконні акти, дорожні карти імплементації *acquis*), а також процедурні інструменти (скринінг, планування перекладів і транспозиції, оцінювання впливу, моніторинг і звітність). В умовах тривалої трансформації секторів економіки та публічної служби, а також з огляду на стратегічну мету повноправного членства в Європейському Союзі, від якості цих механізмів залежить темп і незворотність реформ, узгодженість секторальних політик, ефективність використання міжнародної допомоги та довіра громадян до державних інституцій. Додаткової ваги темі надає сучасний етап переговорного процесу та поглиблення договірно-правових відносин Україна–ЄС, що висуває підвищені вимоги до релевантності, своєчасності й правової визначеності управлінських рішень.

Відносини між Україною та Європейським Союзом були започатковані в грудні 1991 року, коли Міністр закордонних справ Нідерландів Ганс ван ден Брук, діючи як представник держави-члена, що головувала в Європейських Співтовариствах, надіслав листа від імені ЄС щодо офіційного визнання незалежності України. Датою такого визнання стало 31 грудня 1991 року, що заклало політико-правові підвалини для подальшої інституціоналізації

співпраці, включно з укладенням у 1994 році Угоди про партнерство і співробітництво та формуванням комплексної нормативної рамки для європейської інтеграції України. Цей крок визначив базові принципи взаємодії – повагу до суверенітету, верховенство права та спільність європейських цінностей – і започаткував тривалий процес зближення правових систем та управлінських стандартів.

Першим офіційним кроком до визначення європейського курсу України стало ухвалення Верховною Радою Постанови від 2 липня 1993 року «Про основні напрями зовнішньої політики України» [38]. Цей документ мав стратегічне значення, адже саме в ньому вперше на рівні вищого законодавчого органу держави було чітко задекларовано прагнення України розвивати відносини з Європейським Союзом не лише в площині партнерства, а й у перспективі повноцінної інтеграції. Верховна Рада окреслила, що кінцевою метою зовнішньополітичного курсу є членство України в Європейських Співтовариствах – за умови збереження пріоритету національних інтересів.

У тексті постанови наголошувалося, що для забезпечення стабільних та взаємовигідних відносин з Європейськими Співтовариствами Україна має підписати Угоду про партнерство і співробітництво, яка розглядалася як перший етап руху до асоційованого, а згодом – і до повного членства у цій організації. Таким чином, на початку 1990-х років було закладено не лише політичну декларацію про європейський вибір, а й інституційно-правову логіку поетапного наближення України до ЄС. Цей підхід передбачав поступову інтеграцію через створення договірно-правової бази, гармонізацію законодавства та запровадження європейських стандартів у ключових сферах державного управління.

Фактично, Постанова 1993 року стала своєрідним концептуальним дороговказом для української зовнішньої політики на десятиліття вперед, визначивши інтеграційний вектор як стратегічний і безальтернативний. Вона створила підґрунтя для розроблення подальших нормативно-правових актів,

інституційних механізмів координації євроінтеграційних процесів, а також для формування правової культури, зорієнтованої на європейські цінності, стандарти демократії, верховенства права і прав людини.

У подальшому стратегічний курс України на європейську інтеграцію набув чітких організаційно-правових контурів і був послідовно закріплений у ключових програмних документах кінця 1990-х років. Важливою віхою стало ухвалення Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу, схваленої Указом Президента України від 11 червня 1998 року №615/98 [37], яка визначила європейський вибір України як довготермінову стратегічну мету державного розвитку. У цьому документі було вперше системно сформульовано завдання політики європейської інтеграції – адаптацію національного законодавства до *acquis communautaire*, реформування державного управління, наближення економічних і соціальних стандартів до європейських, а також поступове входження України до спільного правового та інституційного простору ЄС.

Подальша конкретизація цього курсу відбулася у Програмі інтеграції України до Європейського Союзу, затвердженій Указом Президента України від 14 вересня 2000 року №1072/2000 [39]. Програма деталізувала інституційні механізми координації євроінтеграційної діяльності, розподіл повноважень між центральними органами виконавчої влади, визначила етапи адаптації законодавства та пріоритетні напрями співпраці з ЄС. Фактично вона стала першим комплексним планом дій уряду в напрямі реалізації євроінтеграційного курсу, який охоплював економічні, політичні, правові, гуманітарні та безпекові аспекти взаємодії з Європейським Союзом.

Таким чином, наприкінці 1990-х років європейська інтеграція України перестала бути лише політичним гаслом чи декларацією зовнішньополітичного наміру. Вона набула ознак системної державної політики, що спирається на чітку нормативно-правову основу, стратегічне бачення і комплексне інституційне забезпечення, що заклало підвалини для подальшого формування сучасної моделі організаційно-правового механізму

реалізації євроінтеграційного курсу держави.

Політика України щодо розбудови відносин з Європейським Союзом має чітке нормативно-правове підґрунтя, яке закріплене у базовому законодавчому акті – Законі України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 1 липня 2010 року (в редакції від 30.08.2025) [35]. Цей документ визначає стратегічні орієнтири держави у сфері зовнішньополітичної діяльності та окреслює пріоритет європейського напрямку як ключового для забезпечення сталого розвитку та безпеки країни.

Відповідно до статті 11 Закону, однією з основоположних засад зовнішньої політики України є «забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в Європейському Союзі» [35]. Це положення закріплює не лише політичну декларацію, а й юридичний імператив, який визначає довгостроковий курс держави, спрямований на повну імплементацію стандартів і принципів ЄС у національну систему управління.

Таким чином, європейський вибір України отримав законодавче підтвердження, що надало стабільності та послідовності державній політиці інтеграції. Закон створив нормативну основу для формування цілісної системи інституційного та організаційного забезпечення євроінтеграційних процесів, включно з утворенням відповідних державних органів координації, затвердженням національних програм адаптації законодавства, узгодженням стратегічних документів із вимогами *acquis communautaire*.

У ширшому контексті ухвалення цього Закону відображало перехід України від декларативного етапу співпраці з Європейським Союзом до системної інтеграції, орієнтованої на практичну імплементацію європейських норм у внутрішньополітичну, правову та економічну сфери. Саме з цього моменту європейська інтеграція стала не лише зовнішньополітичним пріоритетом, але й структуроутворювальним чинником державної політики загалом.

Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020», затвердженою Указом

Президента України №5/2015 від 12 січня 2015 року, було визначено своєрідну «дорожню карту» інтеграційного поступу нашої держави до європейського політичного, правового та економічного простору [40]. Цей документ став одним із перших комплексних стратегічних актів, у якому європейський вибір України офіційно закріплювався як системоутворюючий напрям державної політики. У Стратегії наголошувалося, що головна мета модернізації державного управління, економіки та суспільства полягає у досягненні стандартів Європейського Союзу – у сферах верховенства права, демократичного врядування, конкурентоспроможної економіки, соціальної згуртованості та безпеки громадян.

Ратифікувавши Угоду про асоціацію між Україною та ЄС, держава отримала не лише політичне підтвердження своєї приналежності до європейського цивілізаційного простору, а й конкретний інструмент для проведення внутрішніх перетворень. Угода стала нормативним і методологічним дороговказом для адаптації національного законодавства до *acquis* ЄС, формування нової культури публічного управління, підвищення прозорості та підзвітності органів влади. Виконання її положень передбачає послідовну гармонізацію політик і процедур, що у перспективі створює правові й інституційні передумови для повноправного членства України в Європейському Союзі. Таким чином, Стратегія «Україна – 2020» та Угода про асоціацію виступають взаємопов'язаними складовими загальної архітектури євроінтеграційного курсу держави – документами, які визначають не лише напрям руху, а й конкретні орієнтири, механізми та критерії оцінки успішності цього процесу.

Першою всеосяжною правовою основою розвитку відносин між Україною та Європейським Союзом стала Угода про партнерство та співробітництво (УПС), підписана 14 червня 1994 року та така, що набула чинності 1 березня 1998 року [53].

Саме цей документ започаткував інституційно оформлене співробітництво у широкому спектрі політичних, економічних, торговельних,

науково-технічних і гуманітарних сфер, заклавши фундамент для подальшої інтеграції України до європейського правового та економічного простору.

Укладення УПС стало поворотним етапом у формуванні нормативно-договірної бази взаємин між Україною та ЄС. Воно надало можливість створити регулярні механізми політичного діалогу, що охоплювали засідання на рівні президентів, урядів, міністрів, а також профільних комітетів і підкомітетів, які координували секторальну взаємодію. Завдяки цьому Україна отримала структурований формат спілкування з інституціями ЄС, що дозволило ефективніше узгоджувати позиції сторін щодо ключових напрямів реформ і розвитку.

Особливе значення Угода мала в сфері торговельно-економічних відносин. Вона встановила впорядкований режим торгівлі між Україною та Європейським Союзом на основі принципів Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ) і майбутньої Світової організації торгівлі (СОТ). Це стало важливим кроком у формуванні передумов для створення зони вільної торгівлі, а також у розвитку ринкових механізмів і стандартизації виробництва відповідно до європейських норм.

Не менш вагомим здобутком стало визначення у межах УПС пріоритетів адаптації українського законодавства до *acquis communautaire* – правової системи Європейського Співтовариства. Документ уперше передбачив зобов'язання України поступово наближати національне законодавство до європейських стандартів у таких сферах, як конкуренція, захист прав споживачів, охорона довкілля, транспорт, енергетика, стандартизація, сертифікація, фінансові послуги тощо. Саме цей процес започаткував інституціоналізацію політики європейської інтеграції, створивши передумови для подальшої гармонізації нормативно-правової бази, розбудови координаційних механізмів у системі виконавчої влади та підготовки України до майбутнього членства в ЄС.

У рамках реалізації УПС було визначено сім ключових пріоритетів співпраці між Україною та Європейським Союзом, які окреслили основні

напрями європейської інтеграції на першому етапі партнерства:

- *енергетика, торгівля та інвестиції*, що передбачали лібералізацію ринку, сприяння економічним реформам і підвищення енергетичної безпеки;
- *юстиція та внутрішні справи*, включно з розвитком правової системи, реформою судочинства, боротьбою з корупцією та організованою злочинністю;
- *наближення законодавства України до законодавства Європейського Союзу*, що стало центральним елементом інтеграційної політики;
- *охорона навколишнього природного середовища*, із акцентом на екологічні стандарти, сталий розвиток і запобігання техногенним ризикам;
- *транспортна сфера*, що охоплювала розвиток інфраструктури, модернізацію транспортних коридорів і підвищення безпеки перевезень;
- *транскордонне співробітництво*, спрямоване на інтеграцію прикордонних регіонів, розширення людських і економічних контактів;
- *співпраця у сфері науки, технологій та космосу*, яка сприяла залученню України до європейських дослідницьких програм та інноваційних мереж.

Таким чином, Угода про партнерство та співробітництво стала першим стратегічним документом, який визначив довгострокову рамку взаємин Україна – ЄС, забезпечивши правові, інституційні та політичні основи для подальшої інтеграції нашої держави в європейський простір і послідовного наближення до членства в Європейському Союзі.

З метою надання нової динаміки відносинам між Україною та Європейським Союзом і врахування змінених геополітичних та економічних реалій початку XXI століття, зокрема в контексті історичного розширення ЄС 2004 року, коли до Союзу приєдналися 10 нових держав Центральної та Східної Європи, сторони ініціювали оновлення підходів до співробітництва. Це вимагало переосмислення цілей, інструментів і механізмів взаємодії, що діяли в межах Угоди про партнерство та співробітництво, яка вже не повною

мірою відображала зростаючий рівень взаємозалежності між Україною та ЄС.

У результаті проведених консультацій і спільної роботи експертів Європейської Комісії та уряду України був розроблений План дій Україна – ЄС, який 21 лютого 2005 року було офіційно схвалено під час засідання Ради з питань співробітництва [28]. Документ став новим двостороннім політичним інструментом, покликаним надати більш гнучку, прагматичну та конкретизовану основу для взаємодії України з Європейським Союзом без потреби внесення змін до чинної договірно-правової бази. План дій фактично започаткував якісно новий етап у розвитку європейської інтеграції України, спрямований на наближення до політичних, економічних і правових стандартів ЄС.

За своїм змістом документ мав комплексний і програмний характер. У ньому було визначено стратегічні напрями реформ та конкретизовані зобов'язання України у сфері зміцнення демократичних інститутів, утвердження верховенства права, розвитку належного врядування, протидії корупції, забезпечення свободи слова та прав людини. Значна увага приділялася структурним економічним реформам, зокрема у сферах енергетики, транспорту, фінансів, сільського господарства, промислової політики, а також гармонізації законодавства України із нормами внутрішнього ринку ЄС. Окремий розділ Плану дій був присвячений розвитку секторального співробітництва, інтеграції України в європейські мережі у сфері науки, освіти, технологій, навколишнього середовища, охорони праці, а також участі в європейських програмах і ініціативах.

Завдяки впровадженню Плану дій Україна–ЄС були досягнуті помітні результати у політичній, економічній та інституційній сферах. Серед найважливіших здобутків варто виокремити:

- визнання за Україною статусу країни з ринковою економікою в межах антидемпінгового законодавства ЄС, що відкрило ширші можливості для експорту українських товарів на європейський ринок;

- поглиблення секторального співробітництва у сферах енергетики, транспорту, охорони довкілля, сільського господарства, освіти і науки, що сприяло поступовій інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС;
- укладення Угоди про спрощення оформлення віз та Угоди про реадмісію осіб, які істотно полегшили мобільність громадян і започаткували практику спільного управління міграційними процесами;
- поширення діяльності Європейського інвестиційного банку (ЄІБ) на територію України шляхом підписання Рамкової угоди між Україною та ЄІБ, що забезпечило доступ до довгострокового фінансування інфраструктурних та інноваційних проєктів;
- отримання права приєднуватися до зовнішньополітичних заяв і позицій Європейського Союзу, що стало важливим кроком до поглиблення політичної інтеграції та солідарності у сфері спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС;
- започаткування переговорів щодо укладення нового базового договору на заміну УПС, який згодом еволюціонував у формування Угоди про асоціацію Україна–ЄС [28].

Таким чином, План дій Україна – ЄС 2005 року став ключовим етапом у трансформації партнерства між Україною та Європейським Союзом у стратегічне співробітництво, що набуло глибшого змісту та стало основою для подальшої інтеграції. Саме цей документ заклав політичні, інституційні та правові підвалини для нового формату відносин, які у наступні роки були розвинуті в рамках Європейської політики сусідства, Східного партнерства та, зрештою, Угоди про асоціацію.

Після завершення десятирічного терміну дії Угоди про партнерство та співробітництво (УПС) у березні 2008 року постала потреба у створенні нової договірно-правової основи, яка б відповідала оновленим політичним і економічним реаліям взаємодії між Україною та Європейським Союзом. УПС виконала свою історичну роль, заклавши фундамент для інституційного діалогу, проте її положення вже не повною мірою відповідали рівню розвитку

співпраці, що сформувався наприкінці 2000-х років. Саме тому 5 березня 2007 року сторони розпочали переговори щодо укладення нової угоди, покликаної замінити чинний документ і надати двостороннім відносинам якісно нового змісту. До моменту підписання нового договору термін дії УПС автоматично подовжувався щорічно за згодою сторін, що забезпечувало стабільність правового поля взаємодії.

Важливою передумовою поглиблення інтеграційного курсу стало набуття Україною членства у Світовій організації торгівлі (СОТ) 18 лютого 2008 року. Це відкривало можливості для початку переговорів щодо створення поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі (ПВЗВТ), яка мала стати економічним ядром майбутньої угоди між Україною та ЄС. Переговори у цій сфері започаткували процес глибокої гармонізації торговельної політики, технічних стандартів, санітарних і фітосанітарних вимог, а також лібералізації руху товарів, послуг і капіталів. Такий підхід фактично означав поступове входження України у правове та економічне середовище Європейського Союзу.

Новий стратегічний вектор розвитку партнерства між Україною та ЄС було визначено під час Паризького саміту 9 вересня 2008 року, який став переломним моментом у переговорах. На ньому сторони досягли політичної домовленості про те, що майбутній базовий договір набуде формату Угоди про асоціацію, яка поєднає елементи політичної асоціації та економічної інтеграції. Такий формат мав не лише відобразити спільні стратегічні інтереси, а й окреслити довгострокову мету – підготовку України до поступового входження в єдиний європейський простір.

На виконання домовленостей, досягнутих у Парижі, у 2009 році було схвалено Порядок денний асоціації Україна–ЄС (ПДА) [32]. Цей документ замінив План дій Україна–ЄС і став практичним орієнтиром для модернізації української системи державного управління, правової реформи та підготовки до майбутньої імплементації положень Угоди про асоціацію. Порядок денний мав на меті не лише узгодження пріоритетів, але й операціоналізацію реформ,

визначивши чіткі індикатори у сферах демократії, верховенства права, енергетики, транспорту, довкілля, торгівлі та внутрішнього ринку. Його реалізація фактично означала початок виконання окремих положень Угоди про асоціацію ще до її формального підписання, що підвищило рівень відповідності українських політик стандартам ЄС.

Кульмінаційним етапом переговорного процесу стало проведення 15-го Саміту Україна–ЄС, який відбувся 19 грудня 2011 року в Києві. У його межах було офіційно оголошено про завершення переговорів щодо тексту Угоди про асоціацію, що засвідчило успішне узгодження усіх ключових розділів – політичного, економічного, правового та секторального. 30 березня 2012 року текст Угоди було парафовано главами переговорних делегацій України та ЄС, що символічно закріпило перехід двосторонніх відносин у нову якісну фазу – від партнерства до асоціації.

Отже, період 2007–2012 років став визначальним у трансформації договірно-правової архітектури співпраці між Україною та Європейським Союзом. У цей час було закладено основи сучасного європейського курсу держави, який інтегрував політичний діалог, економічне партнерство та правову гармонізацію у цілісну систему євроінтеграційної політики, що надалі отримала інституційне закріплення в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС.

Підписання та ратифікація Угоди про асоціацію між Україною та ЄС стало одним із найважливіших етапів у сучасній історії української державності та визначальним моментом у процесі її європейської інтеграції. Цей документ офіційно зафіксував стратегічний вибір України – інтеграцію до європейського політичного, економічного та правового простору, а також утвердження курсу на поглиблення співпраці з Європейським Союзом на основі спільних цінностей, принципів демократії, верховенства права та прав людини.

Політичну частину Угоди про асоціацію було підписано 21 березня 2014 року у Брюсселі, невдовзі після подій Революції Гідності, які підтвердили незворотність європейського вибору українського народу. Підписання цієї

частини стало політичним актом солідарності Європейського Союзу з Україною у період глибоких внутрішніх і зовнішніх викликів. Вона містила положення, що регламентують принципи політичного діалогу, зовнішньої політики, безпеки, юстиції та внутрішніх справ, а також зобов'язання щодо проведення демократичних реформ, посилення незалежності судової влади, боротьби з корупцією та забезпечення прав і свобод громадян. Таким чином, політична частина закріплювала формат політичної асоціації, що передбачає тісну координацію дій України та ЄС у сфері зовнішньої політики, безпеки, правосуддя та державного управління.

Економічну частину Угоди, яка містить положення про створення Поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі (ПВЗВТ), було підписано 27 червня 2014 року. Її підписання означало перехід до нового етапу економічних відносин – поетапної інтеграції української економіки до внутрішнього ринку ЄС. Документ передбачає лібералізацію торгівлі товарами та послугами, усунення тарифних та нетарифних бар'єрів, гармонізацію технічних регламентів, митних процедур, санітарних і фітосанітарних норм, а також узгодження конкурентної, енергетичної та промислової політики. Важливо, що ПВЗВТ має не лише економічний, а й інституційний характер, адже вона створює умови для системного наближення законодавства України до acquis ЄС і передбачає впровадження європейських стандартів у сферах державного управління, екології, транспорту, фінансів, освіти та науки.

16 вересня 2014 року відбулася подія, що мала глибоке символічне та політичне значення – синхронна ратифікація Угоди про асоціацію Верховною Радою України та Європейським Парламентом. Такий синхронний формат став свідченням спільної політичної волі сторін і підтвердженням взаємної підтримки курсу на європейську інтеграцію. Одночасна ратифікація продемонструвала готовність Європейського Союзу розглядати Україну як стратегічного партнера, який поступово інтегрується у європейський політико-правовий простір.

Після завершення необхідних внутрішніх процедур як з боку України,

так і з боку Європейського Союзу, з 1 листопада 2014 року було розпочато тимчасове застосування значної частини положень Угоди, насамперед у політичній, інституційній та секторальній сферах. Такий режим дозволив розпочати реалізацію реформ ще до повного набуття Угодою чинності. Тимчасове застосування діяло до завершення процесу її ратифікації всіма державами-членами ЄС, який тривав упродовж кількох років і завершився лише у 2017 році.

З 1 вересня 2017 року Угода про асоціацію набула чинності у повному обсязі, відкривши новий етап у відносинах між Україною та Європейським Союзом. Відтоді вона стала комплексною рамкою для здійснення системних реформ, спрямованих на модернізацію економіки, утвердження європейських стандартів управління, посилення демократичних інститутів і забезпечення сталого розвитку [52].

Угода про асоціацію між Україною та ЄС є багаторівневим міжнародно-правовим документом, який закріплює на договірно-правовому рівні перехід від партнерства та співробітництва до повноцінної політичної асоціації та економічної інтеграції. Вона має стратегічне значення не лише як зовнішньополітичний акт, а й як внутрішній дороговказ трансформації української державності, що визначає вектор розвитку законодавства, політики та інституційної системи у відповідності до європейських цінностей і стандартів. Таким чином, Угода стала юридичною та ідеологічною основою європейського вибору України, який нині має незворотний характер.

Після набуття чинності Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом 1 вересня 2017 року євроінтеграційна політика України перейшла у якісно нову фазу – від договірного оформлення до системної імплементації *acquis* ЄС. Угода стала не лише політико-правовим символом стратегічного європейського вибору, а й комплексним інструментом внутрішньої трансформації держави, що визначив траєкторію реформ у всіх ключових сферах – політичній, економічній, соціальній, правовій та інституційній.

На основі Угоди сформовано стійку архітектуру координації між Україною та ЄС: функціонують Рада асоціації, Комітет асоціації, низка галузевих підкомітетів і тематичних платформ громадянського суспільства. Їхня діяльність забезпечує постійний політичний діалог, моніторинг виконання зобов'язань та оновлення секторальних додатків. Таким чином, євроінтеграція перестала бути лише напрямом зовнішньої політики – вона стала внутрішнім змістом державного розвитку.

Важливим результатом цього етапу стало поглиблення секторальної інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС. Зокрема, розширено співпрацю у сфері торгівлі, енергетики, транспорту, цифрової економіки, фінансів та охорони довкілля. Відбулося приєднання України до Конвенції про спільну транзитну процедуру (NCTS), запроваджено “транспортний безвіз”, синхронізовано об'єднану енергосистему України з європейською мережею ENTSO-E. Ці досягнення підтвердили реальну інтеграцію української економіки до європейського простору на практичному, технічному та регуляторному рівнях.

Успішна реалізація Угоди про асоціацію створила передумови для нового етапу – переговорного процесу про вступ України до ЄС. У червні 2022 року Україна отримала статус країни-кандидата, а у червні 2024 року – розпочала офіційні переговори про членство, після ухвалення Радою ЄС переговорної рамки. Відтепер імплементація положень Угоди набула безпосереднього переговорного значення: виконання кожного зобов'язання та секторального бенчмарку впливає на темп відкриття і закриття переговорних кластерів. Це засвідчує перехід від політики асоціації до політики підготовки до членства, коли євроінтеграційні реформи оцінюються не лише за рівнем формального наближення до *acquis*, а й за ступенем їх реального впливу на функціонування держави.

Таким чином, після 2017 року європейська інтеграція України перетворилася на системоутворюючий чинник національної політики та модернізації державного управління. Вона стала водночас і внутрішнім

реформаторським процесом, і зовнішньополітичною стратегією, спрямованою на набуття членства в Європейському Союзі. Сьогодні цей процес має незворотний характер, адже євроінтеграція стала ключовим елементом державної ідентичності, гарантією сталого розвитку, безпеки та відновлення України в європейській спільноті.

2.2. Інституційно-організаційний механізм формування та координації публічної політики у сфері європейської інтеграції України

Інституційне забезпечення публічної політики європейської інтеграції України є ключовою умовою перетворення політичної декларації на послідовний цикл «формування – імплементація – моніторинг – оцінювання – коригування» рішень. Європейська інтеграція вимагає не лише ухвалення правових актів, а й наявності сталих організаційних спроможностей: чітко розмежованих повноважень між гілками влади, налагоджених процедур міжвідомчої координації, професійної та компетентної державної служби, а також ефективних механізмів підзвітності й залучення зацікавлених сторін. Саме інституції – як формальні (конституційні норми, закони, положення, регламенти), так і неформальні (усталені практики взаємодії, стандарти доброчесності, мережі експертної підтримки) – забезпечують передбачуваність, правову визначеність і безперервність курсу на зближення з *acquis* ЄС.

Другим аргументом на користь важливості інституційного забезпечення є його здатність мінімізувати транзакційні витрати та ризики «політичних збоїв» у багаторівневій архітектурі інтеграції. Імплементація права ЄС охоплює десятки секторів і сотні актів, що потребує синхронізації дій парламенту, уряду, спеціалізованих регуляторів, судових та антикорупційних органів, а також місцевих і регіональних адміністрацій. Без ефективно функціонуючих інституцій, які виконують функції горизонтальної координації (вирівнювання позицій міністерств), вертикальної інтеграції (доведення політики до рівня громад) і зворотного зв'язку (моніторинг, аудит, громадський контроль), неможливо забезпечити належну якість нормотворення, своєчасність виконання бенчмарків та реальне наближення стандартів на практиці.

Ще одним аргументом є те, що належне інституційне забезпечення

створює умови для стійкості, спадковості та легітимності політики європейської інтеграції. Євроінтеграційний курс України передбачає тривалий, багаторівневий і політично чутливий процес, у якому змінюються уряди, політичні пріоритети й економічні контексти. Саме стабільні інституції – парламентські комітети, урядові офіси координації, незалежні регулятори, антикорупційні органи, професійна державна служба – гарантують неперервність реформ, їх правову обґрунтованість і сумісність з європейськими нормами. Інституційна сталість зменшує ризики політичної кон'юнктурності, забезпечує тяглість політик навіть за зміни політичних еліт та створює передумови для формування довіри з боку європейських партнерів. У цьому сенсі інституційне забезпечення виступає не лише адміністративною складовою, а й інструментом політичної стабілізації та консолідації євроінтеграційного курсу України.

У межах дослідження важливо розібрати інституційну систему публічної політики європейської інтеграції України, простежити взаємозв'язки та механізми координації між ключовими інституціями, що забезпечують узгодженість дій різних гілок влади та недержавних акторів у процесі формування, реалізації й моніторингу євроінтеграційної політики.

Верховна Рада України відіграє ключову роль у формуванні та забезпеченні публічної політики європейської інтеграції як вищий законодавчий орган держави. На конституційному рівні закріплено, що до повноважень парламенту належить визначення засад внутрішньої і зовнішньої політики, зокрема реалізація стратегічного курсу держави на набуття членства України в Європейському Союзі [34]. Ця норма, запроваджена змінами до Конституції у 2019 році, інституційно зобов'язує Верховну Раду спрямовувати законодавчу діяльність на досягнення євроінтеграційної мети.

Верховна Рада України виступає центральним суб'єктом у системі формування правових засад європейської інтеграції, реалізуючи функцію стратегічного нормотворення у цій сфері. Саме парламент ухвалює політико-правові акти стратегічного характеру, які визначають засади, цілі та механізми

реалізації курсу на набуття членства в Європейському Союзі. Зокрема, Верховна Рада здійснила ратифікацію *Угоди про асоціацію між Україною та ЄС*, прийняла зміни до Конституції України, якими закріплено незворотність європейського та євроатлантичного векторів зовнішньої політики, а також ухвалює комплекс базових законів, необхідних для наближення національної правової системи до стандартів ЄС.

У межах реалізації своєї компетенції Верховна Рада виконує функцію адаптації національного законодавства до права Європейського Союзу (*acquis communautaire*). Це передбачає розгляд, експертизу та ухвалення законів, спрямованих на імплементацію положень європейського права у внутрішній правопорядок України. З метою забезпечення системності й узгодженості цього процесу в структурі парламенту діє Комітет з питань інтеграції України до Європейського Союзу [14], який здійснює попередній аналіз усіх законопроектів на відповідність зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції, координує діяльність інших парламентських комітетів у питаннях євроадаптації та надає експертні висновки щодо ступеня узгодженості законодавчих ініціатив з *acquis* ЄС.

Таким чином, Верховна Рада України формує нормативно-правовий фундамент євроінтеграційної політики, забезпечуючи юридичну визначеність, послідовність і стабільність курсу держави на інтеграцію до Європейського Союзу.

Верховна Рада також здійснює парламентський контроль за ходом реалізації євроінтеграційної політики. Цей контроль реалізується через проведення парламентських слухань, заслуховування *звітів Кабінету Міністрів* про виконання Угоди про асоціацію, діяльність відповідних органів тощо. Уряд зобов'язаний регулярно інформувати парламент про результати євроінтеграційних заходів. Зокрема, Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції щороку готує звіти про виконання Угоди про асоціацію, які подаються Верховній Раді, надсилаються інституціям ЄС і оприлюднюються для громадськості. Таким чином, парламент здійснює

нагляд за імплементацією європейських норм, забезпечуючи демократичну підзвітність виконавчої влади у питаннях інтеграції.

Президент України як глава держави визначає стратегічні пріоритети зовнішньої політики, в тому числі курсу на європейську інтеграцію, та представляє державу на найвищому дипломатичному рівні у відносинах з Європейським Союзом. Після конституційних змін 2019 року за Президентом прямо закріплено роль гаранта реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства в ЄС [34]. Це означає, що Президент несе політичну відповідальність за незмінність і послідовність євроінтеграційного напрямку, забезпечує узгодженість дій усіх гілок влади щодо досягнення цієї стратегічної мети.

У практичній площині Президент бере активну участь у формуванні євроінтеграційної політики. По-перше, він користується правом законодавчої ініціативи – вносить на розгляд Верховної Ради законопроекти, спрямовані на імплементацію європейських норм або необхідні для виконання міжнародних зобов'язань України перед ЄС. Зокрема, від імені Президента можуть подаватися проекти законів щодо імплементації вимог Угоди про асоціацію, реформ у сферах, охоплених євроінтеграцією (антикорупційне законодавство, судова реформа тощо). По-друге, Президент підписує ратифікаційні закони та міжнародні договори з Євросоюзом, забезпечуючи їх набуття чинності. Яскравим прикладом є підписання Закону про ратифікацію Угоди про асоціацію у вересні 2014 року, що завершило процес ратифікації і дозволило повністю запровадити положення Угоди [2].

По-третє, Президент України представляє державу на самітах Україна – ЄС та інших зустрічах найвищого рівня з керівництвом Європейського Союзу [23]. Саміти за участі Президента є майданчиком для визначення стратегічних цілей і пріоритетів двосторонніх відносин, політичного діалогу і оцінки прогресу інтеграції. Таким чином, участь глави держави у регулярних самітах слугує підтриманню політичного імпульсу євроінтеграції на найвищому рівні.

Кабінет Міністрів України є центральним органом у системі виконавчої

влади, відповідальним за практичне виконання політики європейської інтеграції. Конституція України (ст.116) зобов'язує Уряд забезпечувати реалізацію стратегічного курсу держави на набуття членства в ЄС [34]. Це означає, що Кабмін повинен організувати роботу міністерств і відомств таким чином, щоб досягти критеріїв та виконати зобов'язання, необхідні для членства в ЄС. Уряд виступає головним координатором та «двигуном» євроінтеграційних реформ у всіх сферах державного управління.

Кабінет Міністрів України виступає центральною ланкою у системі виконавчої влади, що здійснює загальне управління процесом реалізації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, а також виконання інших міжнародно-правових домовленостей з ЄС. Уряд забезпечує організаційне, нормативно-правове та адміністративне супроводження імплементації положень Угоди, ухвалюючи плани заходів з її виконання, які містять конкретизовані завдання для центральних органів виконавчої влади, визначають строки їх реалізації та відповідальних виконавців. Контроль за реалізацією цих планів здійснюється через розгалужену систему міжвідомчої координації, що включає урядові комітети, міжгалузеві робочі групи, координаційні наради та дорадчі органи при Прем'єр-міністрі.

Важливим етапом інституційного вдосконалення системи управління євроінтеграційною політикою стало запровадження у 2016 році посади Віцепрем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції. Це рішення було ухвалене у відповідь на рекомендації Європейського Союзу та пропозиції українського громадянського суспільства щодо посилення політичного лідерства в процесі координації реформ. Введення цієї посади забезпечило вертикальну інтеграцію процесів ухвалення рішень і надало урядові змогу оперативно узгоджувати позиції між відомствами, відповідальними за виконання євроінтеграційних завдань.

Віцепрем'єр-міністр з питань євроінтеграції очолює урядову Комісію з координації євроінтеграційної діяльності, здійснює нагляд за роботою міністерств у виконанні ними зобов'язань за Угодою про асоціацію, координує

підготовку відповідних звітів, долає міжвідомчі суперечності та забезпечує системний моніторинг реалізації реформ. Посадовець звітує перед Прем'єр-міністром і Верховною Радою України про прогрес у виконанні євроінтеграційних завдань. Унаслідок створення цього інституту було підвищено ефективність міжвідомчої взаємодії, пришвидшено ухвалення управлінських рішень, удосконалено систему моніторингу виконання Угоди про асоціацію, що загалом сприяло підвищенню результативності державної політики у сфері європейської інтеграції.

Кожне центральне міністерство відповідає за наближення законодавства та впровадження європейських норм у своїй галузі – економіці, енергетиці, транспорті, екології, освіті тощо. Для цього у міністерствах створені спеціальні підрозділи або введено посади заступників міністра з питань європейської інтеграції. Такі посадовці координують розробку проектів актів, необхідних для імплементації актів права ЄС у національне законодавство, та відповідають за взаємодію з *Урядовим офісом координації європейської інтеграції*. Вони також представляють своє міністерство на міжвідомчих нарадах і в спеціалізованих органах асоціації Україна – ЄС. Зокрема, склад *Комітету асоціації Україна – ЄС* з українського боку формується з представників міністерств на рівні заступників міністрів з питань європейської інтеграції [23]. Це підкреслює, що в кожному органі виконавчої влади виокремлено керівника високого рівня, відповідального за євроінтеграційні аспекти політики відомства. Така горизонтальна структура дозволяє оперативно узгоджувати дії різних міністерств та забезпечує системність усього процесу наближення до ЄС.

Кабінет Міністрів через свої структурні підрозділи здійснює моніторинг та оцінку виконання євроінтеграційних завдань. Впроваджено інформаційно-аналітичні системи відстеження прогресу (наприклад, онлайн-платформа «Пульс Угоди»), куди органи влади подають квартальні та річні звіти про виконання планів заходів [19]. На основі цих даних Уряд готує узагальнені звіти та прогрес-оцінки, які подає парламенту і комунікує Європейському

Союзу. Такий підхід сприяє прозорості процесу та своєчасному виявленню проблемних питань у реалізації реформ.

В цілому, Кабінет Міністрів України виступає як оперативний центр європейської інтеграції – він забезпечує виконання рішень, прийнятих на стратегічному рівні, координує діяльність усіх органів виконавчої влади, залучених до цього процесу, і відповідає за досягнення конкретних показників, необхідних для зближення з ЄС.

Серед спеціалізованих організаційних структур, що підвищують ефективність євроінтеграційної політики, центральне місце посідає Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції (далі – Урядовий офіс). Цей офіс було створено в структурі *Секретаріату Кабінету Міністрів України* як самостійний підрозділ, відповідно до постанови КМУ № 759 від 04.10.2017 р., на заміну попереднім тимчасовим структурам з питань євроінтеграції [41]. Фактично, Урядовий офіс почав функціонувати ще з 2016 року, однак його діяльність було інституційно закріплено постановою 2017 року, що визначила статус, завдання та повноваження цього органу. На сьогодні Урядовий офіс є головним координаційним центром, своєрідним штабом європейської інтеграції в системі виконавчої влади України.

Завдання та функції Урядового офісу координації європейської та євроатлантичної інтеграції полягають у забезпеченні цілісності та системності реалізації державної політики у сфері європейської інтеграції. Офіс виконує організаційне, експертно-аналітичне та інформаційне супроводження діяльності Кабінету Міністрів, спрямованої на імплементацію положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

Основними функціями Офісу є координація діяльності органів виконавчої влади щодо виконання міжнародних зобов'язань України у сфері євроінтеграції та узгодження дій міністерств у процесі імплементації актів права ЄС. Значне місце займає адаптація національного законодавства до *acquis communautaire*, що передбачає експертизу проєктів нормативно-правових актів на відповідність директивам та регламентам ЄС і підготовку

методичних рекомендацій для органів виконавчої влади.

Офіс також забезпечує планування, моніторинг і оцінку ефективності євроінтеграційних заходів, готуючи щорічні плани дій, аналітичні звіти та пропозиції щодо вдосконалення політики. Важливою складовою його діяльності є організація офіційного перекладу актів права ЄС, підтримання глосарію термінів *acquis* та контроль якості правових перекладів. Крім того, Офіс виконує функції секретаріату двосторонніх органів асоціації Україна – ЄС, забезпечує їх підготовку та узгодження позицій української сторони.

Безпосереднє підпорядкування Прем'єр-міністрові України та Віцепрем'єрові з питань європейської інтеграції засвідчує високий статус цього органу в урядовій структурі. Професійний склад Офісу, сформований із конкурсно відібраних експертів, забезпечує його аналітичну спроможність і сприяє підвищенню якості координації євроінтеграційної політики держави.

Отже, Урядовий офіс координації ЄІ є важливою ланкою інституційного механізму: він поєднує формально-правові зусилля (моніторинг виконання Угоди, експертиза законодавства) з організаційними (скликання засідань, узгодження дій міністерств) та інформаційними (комунікація, переклад *acquis*). Наявність постійно діючого штабу євроінтеграції при уряді підвищує ефективність імплементації євроінтеграційної політики та наближає Україну до виконання критеріїв членства.

Центральні органи виконавчої влади є безпосередніми суб'єктами реалізації політики європейської інтеграції у відповідних секторальних напрямках. Кожне профільне міністерство відповідає за адаптацію національних норм до *acquis* ЄС у своїй сфері компетенції: екологічній, транспортній, фінансовій, освітній тощо. Для цього здійснюється підготовка нормативно-правових актів, реалізація галузевих реформ, а також розроблення законопроектів відповідно до зобов'язань, визначених *Угодою про асоціацію* та іншими двосторонніми угодами з Європейським Союзом.

Важливою складовою ефективності цього процесу є міжвідомча координація, оскільки євроінтеграційна політика має комплексний,

багатосекторальний характер. При Кабінеті Міністрів функціонують міжвідомчі робочі групи, до складу яких входять представники різних міністерств для вироблення узгоджених позицій і рішень. Інституційну спроможність центральних органів виконавчої влади підвищує створення директоратів стратегічного планування та європейської інтеграції, що забезпечують аналітичну підтримку реформ і системне впровадження політик ЄС у національну практику. Такі структурні підрозділи формують основу для професійної, стабільної та проактивної імплементації європейських стандартів у сфері публічного управління.

Обласні та місцеві державні адміністрації є важливими суб'єктами реалізації державної політики європейської інтеграції на регіональному рівні. У межах своїх повноважень вони забезпечують виконання державних програм та урядових рішень, спрямованих на адаптацію галузевих політик до стандартів ЄС – у сферах енергоефективності, управління відходами, транспорту, охорони здоров'я тощо. Значна частина цих реформ реалізується за підтримки проєктів Європейського Союзу, що сприяє активній співпраці місцевих адміністрацій з європейськими партнерами. Важливим інституційним нововведенням останніх років стало створення Регіональних офісів євроінтеграції, покликаних формувати експертне середовище та надавати громадам методичну підтримку у залученні європейських програм і грантів.

Органи місцевого самоврядування, хоча й не є безпосередніми суб'єктами зовнішньої політики, відіграють дедалі активнішу роль у впровадженні євроінтеграційних проєктів. Вони беруть участь у програмах транскордонного та міжрегіонального співробітництва ЄС (Interreg, ENI CBC), реалізують ініціативи в межах «Угоди мерів» та інших проєктів Європейської комісії, спрямованих на сталий розвиток територій. Через такі інструменти місцеві ради та громади інтегрують європейські стандарти управління, енергозбереження й екологічної політики, формуючи позитивний імідж України як держави, здатної реалізовувати спільні з ЄС ініціативи. Таким

чином, регіональний і місцевий рівні влади виступають ключовою ланкою у системі інституційного забезпечення євроінтеграційної політики, забезпечуючи поширення європейських норм і практик по всій території країни.

Сучасний процес публічної політики, зокрема у сфері європейської інтеграції, формується не лише державними органами, але й за активної участі інститутів громадянського суспільства, експертного середовища, бізнес-спільноти та інших недержавних акторів. В Україні вплив громадськості на євроінтеграційну політику особливо зріс після *Революції Гідності* 2013–2014 років, коли суспільний запит на європейський курс держави фактично визначив політичні рішення керівництва країни.

Політичні партії відіграють роль у формуванні дискурсу навколо євроінтеграції. Більшість провідних партій нині підтримують стратегічний курс на вступ до ЄС, включаючи його у свої програми і передвиборчі гасла. Партії, представлені у парламенті, впливають на хід інтеграційних реформ через законотворчу діяльність та політичний контроль. Разом з тим, існують і опозиційні чи радикальні сили, що критикують євроінтеграцію або окремі умови співпраці з ЄС (як-то *ринок землі* чи *лібералізація ринку газу*), і артикулюють альтернативні позиції. Таким чином, політичний плюралізм впливає на темпи та пріоритети євроінтеграційної політики, вимагаючи від влади врахування різних точок зору, однак конституційно закріплений курс на ЄС наразі має консенсусну підтримку провладних партій.

Громадські організації та експертні центри стали невід’ємною частиною інституційного механізму інтеграції, виконуючи ролі як “генераторів” реформ, так і незалежних моніторів їх впровадження. Наприклад, коаліція провідних ГО «*Реанімаційний пакет реформ*» (РПР), створена навесні 2014 року, об’єднала десятки експертів і активістів для розробки та лобіювання ключових реформ, багато з яких були безпосередньо пов’язані з виконанням євроінтеграційних зобов’язань України (антикорупційне законодавство, децентралізація, реформа держслужби тощо). Рекомендації РПР лягли в

основу законопроектів, ухвалених парламентом у 2014–2018 рр., а кілька учасників цієї коаліції згодом обійняли посади в органах влади чи стали радниками з питань євроінтеграції. Таким чином, громадянське суспільство не лише тиснуло ззовні на владу, але й інтегрувалося всередину держапарату, надаючи йому кваліфіковані кадри та експертизу.

Важливим здобутком Угоди про асоціацію стало створення двосторонніх платформ взаємодії з громадянським суспільством. Згідно зі ст. 469–470 Угоди, засновано *Платформу громадянського суспільства Україна–ЄС (ПГС)* як один із чотирьох органів асоціації [51].

ПГС складається з двох частин: з українського боку – представники вітчизняних громадських організацій, профспілок і об'єднань роботодавців, з європейського – члени *Європейського економічного і соціального комітету* (ЕЕСК). Метою створення ПГС є залучення громадськості до контролю за виконанням Угоди про асоціацію та врахування її рекомендацій у діяльності органів асоціації. Платформа громадянського суспільства може надавати свої *рекомендації Раді асоціації*, а Комітет асоціації та Парламентський комітет асоціації зобов'язані підтримувати регулярні контакти з ПГС та враховувати позицію громадянського суспільства щодо прогресу виконання Угоди [52]. Фактично, ПГС є інституційним механізмом двостороннього діалогу: щороку проводяться спільні засідання, на яких обговорюються проблемні питання імплементації Угоди (наприклад, стан антикорупційної політики, екологічні виклики, права трудящих тощо) і формулюються рекомендації для українського уряду та органів ЄС. Такий формат унікальний тим, що надає громадському сектору офіційний «голос» у рамкових відносинах Україна–ЄС, роблячи політику асоціації більш прозорою та підзвітною суспільству.

Крім ПГС, численні українські аналітичні центри (think-tanks) спеціалізуються на євроінтеграційній тематиці і консультують уряд та парламент. Наприклад, *Український центр європейської політики (УЦЄП)* [55] та інші регулярно публікують дослідження про стан виконання Угоди, готують тіньові звіти і пропонують шляхи вирішення виявлених проблем. Такі

аналітичні напрацювання часто враховуються при коригуванні урядових планів або законодавства.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що організаційно-інституційний механізм публічної політики європейської інтеграції України є цілісною системою взаємодії органів законодавчої, виконавчої та судової влади, спеціалізованих координаційних структур і недержавних акторів. Його функціонування забезпечує практичну реалізацію стратегічного курсу держави на членство в Європейському Союзі. Визначальну роль у цьому механізмі відіграють Верховна Рада України, що формує нормативно-правове підґрунтя євроінтеграційного процесу; Президент України, який задає політичний вектор і представляє державу на міжнародному рівні; та Кабінет Міністрів України, який організовує безпосередню імплементацію Угоди про асоціацію, координує діяльність міністерств і контролює виконання зобов'язань перед ЄС. Урядові структури, такі як Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції, відіграють системоутворюючу роль, забезпечуючи аналітичну, інформаційну та координаційну підтримку інтеграційних процесів.

Важливим компонентом цієї системи є територіальний рівень управління – обласні державні адміністрації та органи місцевого самоврядування, які виступають виконавцями політики європейської інтеграції у своїх регіонах. Вони реалізують галузеві реформи відповідно до європейських стандартів, впроваджують інфраструктурні, екологічні та соціальні проєкти, що фінансуються ЄС, і беруть участь у програмах транскордонного співробітництва. Створення регіональних офісів євроінтеграції сприяло зміцненню інституційної спроможності регіонів у залученні європейських ресурсів та імплементації практик належного врядування. Таким чином, інтеграційний процес набуває не лише національного, а й локального виміру, що сприяє поширенню європейських норм і стандартів у всі сфери суспільного життя.

Водночас інституційний механізм євроінтеграційної політики не

обмежується діяльністю державних органів. Громадянське суспільство, політичні партії, аналітичні центри, бізнес-асоціації та медіа виступають активними суб'єктами впливу, які забезпечують демократичний контроль, експертну підтримку та суспільну легітимацію євроінтеграційних реформ. Їх участь у таких інституційних формах, як Платформа громадянського суспільства Україна–ЄС, посилює прозорість і підзвітність державної політики. Отже, інституційно-організаційний механізм євроінтеграції України характеризується комплексністю, багаторівневістю та взаємозалежністю його складових, що у своїй сукупності формують дієву модель управління процесом наближення до Європейського Союзу.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ У СФЕРІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

3.1. Проблеми і виклики удосконалення публічної політики України у сфері європейської інтеграції

Удосконалення організаційно-правового забезпечення публічної політики у сфері європейської інтеграції передбачає не лише технічне оновлення нормативної бази, а й системне підвищення інституційної спроможності держави реалізовувати взяті на себе зобов'язання перед Європейським Союзом. Йдеться про формування цілісного механізму, який поєднує ефективне стратегічне планування, узгодженість дій органів публічної влади, професійний кадровий потенціал і належний рівень правозастосування. У науковій літературі та практиці управління удосконалення цього механізму розглядається як багатовимірний процес – він охоплює нормативно-правову, інституційну, процедурну, кадрову та комунікаційну складові, що мають забезпечити стійкість і результативність євроінтеграційної політики.

Водночас процес її удосконалення нерозривно пов'язаний із виявленням проблем і викликів, що проявляються під час практичної реалізації євроінтеграційних реформ. Саме аналіз таких перешкод дозволяє ідентифікувати «вузькі місця» у державній політиці, оцінити рівень адаптації правової системи до *acquis* ЄС та виробити ефективні управлінські рішення. Проблеми функціонування правового механізму, кадрові дисбаланси, недосконалість міжвідомчої координації, бюрократичні бар'єри, корупційні ризики, а також вплив зовнішніх чинників – передусім війни – виступають не

лише об'єктом наукового аналізу, але й практичним орієнтиром для модернізації системи публічного управління. Отже, виявлення та усунення цих проблем становить ключовий напрям удосконалення організаційно-правового забезпечення євроінтеграційної політики України.

Незважаючи на створення загалом дієвого організаційно-правового механізму, на практиці реалізація євроінтеграційної політики в Україні стикається з низкою суттєвих проблем. Ці проблеми мають як інституційний, так і нормативно-процедурний характер, а також обумовлені ширшим контекстом соціально-економічного розвитку та безпекової ситуації.

Важливо підкреслити, що процес реалізації євроінтеграційної політики відбувається в умовах глибоких структурних трансформацій державного управління, коли ключові реформи публічного сектору, децентралізації, антикорупційної діяльності та правосуддя ще не завершені. Відсутність повноцінної системи стратегічного планування політики, нестача компетентних кадрів у сфері європейського права та недостатня узгодженість дій між центральними і місцевими органами влади призводять до фрагментарності управлінських рішень. Як наслідок, навіть за наявності законодавчої бази, імплементація норм і стандартів ЄС нерідко гальмується через адміністративні бар'єри, неузгодженість повноважень та слабку координацію між інституціями, відповідальними за інтеграційні процеси.

Крім того, сучасний етап реалізації євроінтеграційної політики відбувається в унікальних для України умовах – в умовах воєнного стану, гібридних загроз та одночасного відновлення після широкомасштабних руйнувань. Це створює подвійне навантаження на державну систему: з одного боку, необхідно забезпечити безперервність інтеграційного курсу, а з іншого – адаптувати механізми управління до кризових умов, коли пріоритети безпеки, оборони та соціальної стабільності виходять на перший план. У таких реаліях питання ефективності організаційно-правового забезпечення набуває особливої ваги, оскільки від здатності держави підтримувати європейський вектор розвитку залежить не лише темп реформ, а й довіра міжнародних

партнерів та перспективи вступу до Європейського Союзу.

Однією з центральних проблем є недоліки системи формування та координації політики. Експерти відзначають, що в Україні донині відсутня цілісна нормативно-правова база, яка б регламентувала процес аналізу та розробки державної політики, а також немає затвердженої стратегії розбудови цієї системи. Урядові структури часто діють реактивно, виконуючи короткострокові директиви, замість того щоб впроваджувати довгострокові стратегічні політики [8]. Це *системне* слабе місце особливо відчутне у сфері євроінтеграції, де потрібне планомірне багаторічне впровадження реформ. Відсутність законодавчо визначених процедур розробки політики призводить до того, що різні органи можуть дублювати зусилля або діяти без належної координації.

Суттєвим викликом є дисбаланс взаємодії гілок влади у нормопроектному процесі. Нормативна модель передбачає провідну роль уряду (профільних міністерств) у формуванні державної політики та підготовці законопроектів, оскільки саме виконавча влада відповідає за переговорний трек із ЄС і виконання критеріїв членства. Відтак переважна частина інтеграційних ініціатив мала б опрацьовуватися урядом із використанням належної аналітичної бази та експертного супроводу. Натомість у практиці спостерігається протилежна тенденція: значний масив актів ухвалюється з парламентської ініціативи без достатнього попереднього опрацювання, що зумовлено, серед іншого, обмеженістю інституційної та аналітичної спроможності депутатських офісів порівняно з міністерствами. Така розбалансованість погіршує узгодженість політики, ускладнює дотримання процедур оцінки впливу та ризик-аналізу і, зрештою, знижує якість правового наближення до *acquis*. Як наслідок, до парламенту потрапляють проекти, котрі не повністю враховують вимоги *acquis* або суперечать один одному. Крім того, явище законодавчого «спаму» (масове внесення альтернативних чи сирих законопроектів) перевантажує профільний комітет і уповільнює проходження важливих євроінтеграційних актів [8].

Водночас, навіть за умови надання Комітетом Верховної Ради України з питань інтеграції відповідних експертних висновків, вони не мають імперативного характеру. Це зумовлює ситуацію, за якої парламент у процесі розгляду законопроектів нерідко ухвалює рішення, продиктовані політичною доцільністю, ігноруючи зауваження щодо невідповідності положень проекту вимогам права Європейського Союзу.

Ще одна проблема – неповнота інституційної реформи державного управління. Формально в Україні запроваджено європейські принципи державної служби та почалося створення директоратів політики в міністерствах (реформа 2016–2019 рр.). Проте ця реформа досі незавершена, що проявляється у нечіткому розмежуванні відповідальності між органами влади. Зокрема, *опитування* Національного агентства з питань державної служби (НАДС) у 2023 р. показало, що в 12 з 128 політичних сфер, які охоплюють переговорні розділи з ЄС, не визначено провідного органу виконавчої влади [8]. Водночас у 27 сферах одразу кілька відомств вважають себе головними, дублюючи функції [8]. Така ситуація вочевидь шкідлива для євроінтеграції: якщо в певній галузі (наприклад, у сфері цифрової трансформації чи кліматичної політики) не призначено конкретного відповідального за зближення з ЄС, то і реалізація відповідних глав *acquis* буде хаотичною і повільною. Наявність кількох «головних» виконавців також породжує конфлікти за повноваження та розпорошення ресурсів. Отже, недоліки у розподілі завдань та координування між органами влади значно знижують ефективність реалізації інтеграційної політики.

Кадровий потенціал державної служби – ще один виклик. Процес європейської інтеграції вимагає високого рівня професійної експертизи, володіння іноземними мовами, розуміння складних технічних норм ЄС. Наразі є дефіцит фахівців, які відповідають цим критеріям. За даними опитування НАДС, у процесі наближення законодавства до права ЄС задіяно приблизно 3259 державних службовців (1405 штатних одиниць) [8]. З них 57% не володіють англійською мовою на рівні, достатньому для роботи зі

спеціалізованими текстами, а 39% чиновників взагалі ніколи раніше не були залучені до імплементації норм ЄС. Лише близько 30% посадовців одночасно добре знають англійську і орієнтуються в праві ЄС [8]. Такий рівень показників є вкрай недостатнім, з огляду на масштаб та комплексність завдань, пов'язаних із виконанням євроінтеграційних зобов'язань. Фактично, майже дві третини державних службовців потребують систематичного підвищення кваліфікації та додаткової професійної підготовки. Водночас, повномасштабна війна, розпочата російською федерацією у 2022 р., зумовила істотний відтік кадрів із державного сектору. Є підстави стверджувати, що значна частина висококваліфікованих фахівців, зокрема тих, хто володів необхідними мовними та аналітичними компетентностями, залишила державну службу або перейшла до приватного сектору. Як наслідок, наявний кадровий потенціал органів виконавчої влади зазнав суттєвого скорочення та перевантаження функціональними обов'язками, що негативно позначається на якості підготовки нормативно-правових актів, аналітичних документів та формуванні позицій України у переговорах з інституціями Європейського Союзу.

Бюрократичні перепони та корупційні ризики залишаються одним із ключових чинників, що ускладнюють ефективну реалізацію євроінтеграційної політики України. Незважаючи на суттєвий прогрес, досягнутий у боротьбі з корупцією за останнє десятиріччя – зокрема, створення незалежних антикорупційних інституцій (Національного антикорупційного бюро України, Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, Вищого антикорупційного суду) – рівень довіри до державних інституцій і стабільність антикорупційної системи залишаються недостатніми. Експерти ЄС неодноразово підкреслювали, що саме виконання рішень у сфері верховенства права, судової реформи та деолігархізації є критичним критерієм для подальшого просування переговорного процесу щодо вступу. У звітах Єврокомісії наголошується, що ці напрями становлять основу Копенгагенських політичних критеріїв, і їхнє неповне виконання може уповільнити інтеграцію України до інституцій

Європейського Союзу.

Серед умов, визначених ЄС для початку переговорів, ключовими є реформа Конституційного Суду, посилення незалежності антикорупційних інституцій, обмеження впливу олігархічного капіталу на політичні процеси та забезпечення ефективного правосуддя. Хоча Україна продемонструвала готовність до системних змін, реальні темпи їх упровадження залишаються нерівномірними. Наявність політичного опору реформам з боку окремих груп впливу, бюрократичної інертності апарату державного управління та низької підзвітності керівників органів влади зумовлює повільну імплементацію ухвалених нормативно-правових актів. У низці випадків прийняті євроінтеграційні закони набувають декларативного характеру, оскільки підзаконні нормативні документи не розробляються або не вводяться в дію у встановлені строки. Подібна ситуація спостерігається, зокрема, у сферах енергетики, державних закупівель, судової реформи та антикорупційної політики, де формальні зміни законодавства не завжди супроводжуються ефективними механізмами правозастосування.

Такий розрив між нормативним рівнем і практичною реалізацією рішень у науковій літературі визначається як «імплементаційна яма» – явище, що характеризується системним розходженням між формальним прийняттям норм і їх фактичним виконанням. В українських реаліях це явище посилюється недостатньою координацією між центральними органами виконавчої влади, дублюванням функцій різних відомств, складними погоджувальними процедурами та високим рівнем формалізму у прийнятті рішень. У результаті бюрократична інерція часто нівелює зусилля як законодавців, так і уряду, створюючи інституційний розрив між політичними деклараціями та реальною імплементацією *acquis* ЄС. Крім того, корупційні практики у сфері публічних фінансів, державних закупівель чи управління державною власністю продовжують підривати довіру до держави як на національному, так і на міжнародному рівнях, що безпосередньо впливає на темпи інтеграції.

Для подолання цих проблем необхідним є не лише посилення контролю

за виконанням антикорупційного законодавства, а й інституційне укорінення принципів доброчесності, прозорості та підзвітності у діяльності органів публічної влади. Важливим кроком у цьому напрямі має стати повноцінне впровадження механізмів оцінки доброчесності посадових осіб, електронного декларування та відкритих конкурсів на керівні посади. Послідовна реалізація цих заходів не лише сприятиме зміцненню верховенства права, але й стане сигналом для європейських партнерів про реальну, а не декларативну відданість України принципам належного врядування та європейських демократичних стандартів.

Окремо слід згадати фактор, що виник після 24 лютого 2022 р. – широкомасштабна війна, розв'язана Росією проти України. Війна наклала драматичний відбиток на всі сфери державної політики, в тому числі на євроінтеграцію. З одного боку, агресія стала каталізатором євроінтеграційних прагнень: ЄС продемонстрував безпрецедентну підтримку Україні, і вже в червні 2022 р. Україна отримала офіційний статус країни-кандидата. Це додало політичної волі та прискорило низку реформ. З іншого боку, воєнний стан і пов'язані з ним виклики (спад економіки, руйнування інфраструктури, міграція мільйонів громадян) створюють об'єктивні труднощі для впровадження євроінтеграційної політики [44]. Пріоритетність питань виживання та безпеки інколи змушує відтерміновувати виконання менш нагальних євронорм. Наприклад, ускладнилася ситуація в соціально-економічній сфері, бюджетні ресурси перенаправлені на оборону – це може уповільнювати виконання вимог ЄС у сфері регуляторики чи екології. Крім того, значний відтік населення до країн ЄС (близько 5 млн тимчасових переселенців) породив питання міграційного навантаження та соціальної адаптації, які потребують спільних рішень з Євросоюзом [44]. Таким чином, війна одночасно загострила потребу в інтеграції (як гарантії безпеки і відновлення), але й додала нових проблем для її реалізації.

Водночас воєнні події докорінно трансформували пріоритети внутрішньої політики та вимагали нового підходу до процесу євроінтеграції.

Україна вимушено поєднує виконання умов членства в ЄС із реалізацією масштабних завдань післявоєнного відновлення та забезпечення обороноздатності держави. Така багаторівнева стратегія вимагає від органів публічної влади гнучкості та інституційної стійкості, адже євроінтеграція стала не лише політичним вибором, а й інструментом відновлення країни за принципами «Build Back Better» та наближення до стандартів ЄС у сферах управління, економіки й безпеки. У цьому контексті важливого значення набуває синхронізація реформ у рамках євроінтеграційного процесу з політикою повоєнного відновлення, що здійснюється за підтримки Європейської комісії та міжнародних фінансових інституцій у межах ініціативи «Ukraine Facility» та Плану відновлення України (Rebuild Ukraine).

Крім того, війна стала своєрідним тестом на ефективність системи публічного управління у сфері інтеграції з ЄС. В умовах надзвичайного навантаження на державний апарат особливо гостро проявилися проблеми координації між центральними органами влади, нестача фахівців, обмеженість ресурсів і слабкість комунікації між державою та громадянським суспільством. Разом з тим, криза стала і каталізатором інституційного оновлення: низка урядових структур запровадила цифрові інструменти управління процесом імплементації *acquis*, посилилася взаємодія з ЄС у форматі спільних робочих груп, а українські інституції отримали безпрецедентний рівень політичної довіри з боку європейських партнерів. Цей досвід довів, що навіть у надзвичайних умовах війни євроінтеграція залишається не лише досяжною, а й стратегічно необхідною метою, яка консолідує суспільство і визначає довгострокову траєкторію розвитку держави.

Підсумовуючи, можна виділити такі основні проблемні блоки реалізації євроінтеграційної політики в Україні:

- *Інституційно-процедурні недоліки*: відсутність належної правової основи для стратегічного планування політики; нечіткий розподіл повноважень між органами; слабка координація між урядом і парламентом.

- *Кадрові та організаційні проблеми*: брак фахівців зі знанням мов і права ЄС; незавершена реформа держслужби; перевантаження і низька якість підготовки документів через нестачу компетенцій.
- *Законодавчі та правозастосовчі бар'єри*: надмір законопроектів, що гальмує експертизу; необов'язковість висновків Комітету ВРУ; корупційні ризики, що затримують фактичну імплементацію прийнятих законів.
- *Зовнішні чинники (безпека та війна)*: економічна криза і бюджетні труднощі, викликані війною; потреба вирішувати гуманітарні та міграційні проблеми; ризики зниження уваги ЄС до розширення через власні внутрішні виклики (наплив біженців, “втома від розширення” тощо).

Усі ці проблеми є серйозними, але водночас вони окреслюють поле для реформ і удосконалення існуючого механізму. Багато з викликів мають системний характер, тому їх подолання вимагатиме політичної волі та комплексного підходу.

3.2. Шляхи удосконалення організаційно-правового механізму реалізації євроінтеграційної політики України з урахуванням європейського досвіду

Враховуючи виявлені проблеми та орієнтуючись на найкращий європейський досвід, Україна може здійснити ряд кроків для удосконалення організаційно-правового забезпечення євроінтеграційної політики. Мета цих заходів – підвищити ефективність координації, забезпечити сталість та інституційну спроможність процесу, а також прискорити повне виконання критеріїв членства в ЄС. Основні напрями вдосконалення включають реформування системи управління, розвиток кадрового потенціалу, нормативне закріплення процедур інтеграції та використання зовнішньої підтримки.

Першочерговим напрямом удосконалення організаційно-правового забезпечення публічної політики є посилення стратегічного планування та координації в системі органів влади. Ефективна євроінтеграційна політика потребує не лише якісних нормативних рішень, але й чіткої системи управлінських пріоритетів, заснованих на довгострокових цілях та вимірюваних результатах. Саме стратегічне планування дозволяє забезпечити узгодженість дій усіх суб'єктів публічного управління, уникнути дублювання функцій, раціонально розподілити ресурси та забезпечити послідовність у реалізації реформ. Координація між урядом, парламентом, місцевими органами влади та європейськими партнерами є ключовою передумовою результативного виконання Угоди про асоціацію й підготовки до повноцінного членства України в Європейському Союзі. Необхідно створити чітку нормативну основу для формування і реалізації державної політики, зокрема в частині євроінтеграції.

Вітчизняними науковцями цілком слушно акцентується увага і на необхідності розробки і впровадження нової Стратегії інтеграції України до ЄС. При цьому зазначається, що розробка Стратегії передбачає підготовку стислого за обсягом, чітко сформульованого та змістовного документа із викладенням довгострокових пріоритетів у двосторонніх відносинах, а також головні управлінські та фінансові інструменти реалізації цілей та завдань стратегії [18].

Доцільним кроком було б ухвалення спеціального рамкового закону «Про засади державної політики у сфері європейської інтеграції» (аналогічного до розробленого у 2019 р. законопроекту) або внесення відповідних змін до Закону про засади внутрішньої і зовнішньої політики. Такий акт мав би закріпити принципи планування та механізми реалізації політики: обов'язкове формування переліку пріоритетних завдань у сфері євроінтеграції, їх регулярний моніторинг, порядок підготовки актів на виконання Угоди про асоціацію, процедури міжвідомчого узгодження позицій тощо [36]. Зокрема, можна запровадити положення про щорічне затвердження

Кабміном «дорожньої карти» євроінтеграційних завдань із зазначенням відповідальних органів і строків (щось подібне передбачалося у згаданому законопроекті). Це підвищило б дисципліну виконання і дозволило парламенту здійснювати ефективніший контроль, заслуховуючи звіт уряду щодо прогресу (як вже пропонується – щороку на основі доповіді віцепрем'єра) [36].

Крім того, слід підвищити статус та повноваження координуючих органів. Віцепрем'єр з євроінтеграції має отримати чітко визначені інструменти впливу – наприклад, право обов'язкового візування (апруву) всіх проектів актів уряду на відповідність зобов'язанням перед ЄС ще до внесення їх на розгляд Кабміну. Також варто інституціалізувати роботу урядового комітету: проводити його засідання регулярно (скажімо, щотижня), а рішення оформлювати протоколами, обов'язковими для виконання міністерствами. Це зробить координацію більш прозорою і дієвою.

Завершення реформи державного управління та встановлення чіткої системи розподілу відповідальності є особливо актуальним у сучасних умовах, коли Україна одночасно реалізує завдання післявоєнного відновлення, демократичної трансформації та підготовки до переговорів про вступ до ЄС. Від ефективності органів виконавчої влади, узгодженості їхніх дій та прозорого механізму прийняття рішень безпосередньо залежить темп імплементації європейських норм і довіра з боку європейських партнерів. Недостатня координація, дублювання функцій та розмитість компетенцій створюють ризики управлінської неузгодженості, що може сповільнити виконання зобов'язань України в межах переговорного процесу. Саме тому завершення реформи державного управління виступає не лише адміністративною, а стратегічною умовою євроінтеграції, покликаною забезпечити сталість, ефективність і підзвітність публічного управління відповідно до принципів належного врядування, закріплених у європейській управлінській традиції.

Ефективність системи державного управління залежить від наявності

успішно функціонуючих механізмів, які дозволяють забезпечити: скоординоване, цілеспрямоване та дієве керівництво суспільними процесами держави; належний організаційно-управлінський вплив на суспільний розвиток держави; реалізацію цілей та завдань державного управління – як загальних, так і персоніфікованих, які необхідно вирішувати в конкретних сферах суспільного життя. В системі державного управління ефективність (у широкому сенсі) слід розглядати як комплексну характеристику потенційних і реальних результатів функціонування системи з урахуванням ступеня відповідності отриманих результатів цілям і завданням її розвитку [46].

Потрібно досягти, щоб у кожній сфері, яка охоплюється зобов'язаннями перед ЄС, був *один* відповідальний орган, і цей орган мав достатні повноваження координувати інших. Для цього Кабінет Міністрів спільно з НАДС повинні провести аудит функцій державних органів на предмет дублювання і прогалин. На основі аудиту – внести зміни до положень про міністерства та відомства, *закріпивши* за кожним з них відповідні розділи (глави) *acquis*. Наприклад, якщо зараз у 12 сферах не визначено головного органу, уряд має призначити «лідера» в кожній з них (можливо, розподіливши додаткові обов'язки між існуючими міністерствами або створивши нові держслужби для окремих питань). У сферах же, де кілька органів претендують на головну роль (їх 27 за даними НАДС [8]), слід вибрати один, а решті чітко прописати підпорядковану або допоміжну функцію. Це усуне конкуренцію та розмитість відповідальності.

Паралельно потрібно укріпити інституційні спроможності ключових органів. Урядовий офіс координації євроінтеграції варто наділити штатними повноваженнями не лише аналізувати акти, а й *офіційно погоджувати* їх. Парламентському комітету з питань інтеграції можна дати право законодавчої ініціативи щодо *імплементації* правок ЄС – тобто, щоб комітет міг сам подавати консолідовані «євроінтеграційні» законопроекти (наприклад, пакети технічних поправок до багатьох законів), які часто потрібні для оновлення законодавства. Таку практику використовували, наприклад, у Литві та Латвії

напередодні вступу, коли парламенти ухвалювали пакети змін сотнями статей одразу за прискореною процедурою.

Покращення законодавчого процесу та впровадження експертно-аналітичних механізмів є одним із ключових чинників підвищення ефективності реалізації євроінтеграційної політики України. Сучасний етап зближення з правом ЄС потребує не лише кількісного збільшення ухвалених законів, а передусім якісного удосконалення процесу нормотворення, заснованого на доказовій базі, аналітичних оцінках і висновках фахівців у сфері європейського права. Саме запровадження інституціоналізованої системи експертиз – як на рівні парламентських комітетів, так і в урядових структурах – дозволяє забезпечити відповідність законопроектів нормам *acquis communautaire*, уникнути правових колізій і підвищити рівень узгодженості національного законодавства з європейськими стандартами.

Актуальність цього напрямку посилюється в контексті активної фази переговорного процесу між Україною та ЄС. Від якості законопроектної роботи, прозорості процедур і наукової обґрунтованості рішень залежить не лише темп виконання зобов'язань, а й міжнародна репутація України як держави, спроможної впроваджувати європейські правила на практиці. Створення системи професійної аналітичної підтримки парламенту (зокрема, Парламентського офісу з адаптації законодавства до права ЄС), запровадження обов'язкової експертизи проектів нормативних актів та посилення ролі профільного Комітету ВРУ з питань інтеграції є важливими передумовами для формування доказової та експертно керованої моделі нормотворення, що відповідає принципам належного врядування та стандартам європейської правової системи.

Щоб мінімізувати «законодавчий спам» і хаотичність, варто розглянути зміни до Регламенту Верховної Ради. Зокрема, можна встановити, що всі альтернативні законопроекти з одного питання мають вноситися в строк не пізніше, скажімо, 14 днів після реєстрації основного проекту – інакше вони не розглядаються. Це обмежить практику нескінченного додавання нових версій,

що заважає комітету завершити експертизу [8]. Також слід посилити вагу висновків Комітету з питань інтеграції: зробити їх обов'язковими до розгляду на пленарному засіданні. Наприклад, якщо комітет встановив невідповідність нормам ЄС, такий законопроект може прийматися тільки більшістю від конституційного складу Верховної Ради (300 голосів) – тобто запровадити *«подвійний бар'єр»* для відхилення норм ЄС. Це стимулюватиме депутатів серйозніше ставитися до євроекспертизи і уникати лобіювання положень, несумісних з зобов'язаннями України.

Крім того, потрібно розвивати інформаційно-аналітичну підтримку законодавців. Новостворений Парламентський офіс підтримки адаптації законодавства до права ЄС має повністю запрацювати: його слід забезпечити кваліфікованими кадрами (залучивши на конкурсній основі фахівців з європейським правом), а також належним фінансуванням. Доброю практикою було б налагодити співпрацю цього Офісу з експертами профільних комітетів парламентів країн ЄС (наприклад, з колегами з Польщі, Німеччини) для перейняття методик аналізу законопроектів. Офіс міг би також вести єдину базу перекладів актів ЄС, доступну для всіх депутатів та чиновників, щоб усунути мовний бар'єр. Оперативне забезпечення українською версією директив і регламентів значно прискорить їх впровадження.

Розвиток кадрового потенціалу та знань є одним із ключових чинників ефективності реалізації євроінтеграційної політики України, адже жодні правові чи інституційні реформи не можуть бути успішними без компетентних і мотивованих фахівців. Європейська інтеграція передбачає постійне оновлення знань державних службовців, їхнє розуміння норм права ЄС, процедур прийняття рішень у європейських інституціях, а також уміння застосовувати ці знання у практиці національного управління. Саме людський капітал визначає здатність державного апарату ефективно адаптувати національне законодавство до *acquis* ЄС, формувати обґрунтовані позиції під час переговорів і забезпечувати якісну імплементацію європейських стандартів. Результати опитування, що 57% чиновників не володіють

англійською на потрібному рівні [8], вказують на нагальну потребу масштабних навчальних програм. Уряд спільно з НАДС та за підтримки ЄС має реалізувати програму підвищення кваліфікації держслужбовців з питань євроінтеграції. Ця програма може включати інтенсивні курси англійської (та, можливо, інших мов ЄС) для всіх залучених до інтеграційного процесу фахівців; тренінги з права ЄС за тематичними кластерами (ринкові норми, сільське господарство, екологія тощо); стажування в інституціях ЄС та державних адміністраціях країн-членів. Варто скористатися існуючими ініціативами, такими як програми TAIEX, Twinning, проекти ЄС для зміцнення інституційної спроможності. Наприклад, вже сьогодні Польща та інші сусіди відправляють в Україну радників для допомоги у переговорах [31] – цей обмін слід розширити, зокрема шляхом створення *інституту менторства*: за кожним українським міністерством може бути закріплено експерта з країни, яка недавно вступила до ЄС, для консультування щодо виконання *acquis*.

Також потрібно покращити мотивацію та умови роботи українських євроінтеграторів. Через війну та економічну скруту зарплати на держслужбі втратили конкурентність, що веде до відтоку кадрів. Доречно розглянути можливість встановлення тимчасових коефіцієнтів надбавок для посадових осіб, які безпосередньо займаються виконанням зобов'язань перед ЄС (наприклад, працівників урядового офісу, директоратів євроінтеграції, секретаріату парламентського комітету тощо). Такі надбавки могли б фінансуватися частково за рахунок програм технічної допомоги ЄС (у рамках розвитку спроможностей). Інший бік мотивації – чітка кар'єрна траєкторія для молодих фахівців у сфері інтеграції. Варто запровадити окремий конкурс на посади «молодших євроінтеграційних офіцерів» – випускників західних університетів чи програм *EU Study Days*, яких цілеспрямовано залучати на державну службу. Це оновить склад кадрів і додасть динаміки.

Євроінтеграційна політика не може бути успішною без прогресу у верховенстві права. Тому однією зі складових удосконалення механізму є виконання всіх «домашніх завдань», визначених Єврокомісією у 2022 р.:

завершення процедури добору суддів КСУ за новими правилами, підсилення незалежності антикорупційних органів, впровадження Закону про олігархів з урахуванням рекомендацій Венеціанської комісії, реформування медіа-законодавства відповідно до директив ЄС тощо. Ці кроки виходять за межі суто організаційних питань, але вони створюють правове середовище, в якому публічна політика інтеграції зможе реалізовуватися без перешкод. Зокрема, прозора і справедлива судова система забезпечить належне застосування імplementованих норм ЄС на практиці (наприклад, у спорах бізнесу щодо регуляцій). А подолання корупційних схем у державному апараті дозволить ефективніше використовувати фінансову допомогу ЄС і впроваджувати стандарти без протидії з боку зацікавлених груп.

Інформування та залучення суспільства є одним із ключових напрямів удосконалення організаційно-правового забезпечення публічної політики у сфері європейської інтеграції, оскільки саме суспільна підтримка визначає сталість і результативність реформ. Без широкого розуміння громадянами сутності та переваг євроінтеграції будь-які політичні чи адміністративні зусилля залишатимуться поверховими. Європейський досвід переконливо доводить, що успішна інтеграція держав до ЄС завжди супроводжувалася активною комунікаційною політикою уряду, яка формувала довіру громадян, пояснювала необхідність змін та знижувала ризики суспільного опору реформам.

Для України особливо важливо забезпечити двосторонній діалог між владою, громадянським суспільством і бізнесом, адже саме через ефективну комунікацію формується спільне бачення стратегічних цілей інтеграції. Поінформованість громадян про зміст євроінтеграційних процесів підвищує рівень соціальної згуртованості, сприяє демократичному контролю за діями органів влади та зменшує маніпуляції навколо європейського курсу держави. Водночас залучення громадськості до моніторингу виконання Угоди про асоціацію, участь експертних спільнот у підготовці рішень і використання механізмів електронної демократії підвищують якість публічної політики та

забезпечують її легітимність. Таким чином, інформування та залучення суспільства не є допоміжним елементом, а становить стратегічну передумову ефективної реалізації євроінтеграційної політики України.

Зацікавленість держави в урахуванні думки громадськості виражається в консультаціях із громадськістю з широкого кола питань, наданні громадянам усієї інформації й веденні просвітницької роботи, необхідної для того, щоб допомогти їм розібратись у питаннях державної політики та мати змогу надавати компетентні рекомендації, а також щоб дізнаватися про думку різних верств населення. Звичайно, основним показником ефективності консультацій повинно використання державою рекомендацій, отриманих у результаті такого роду обговорень [18].

Удосконалення механізму реалізації політики також вимагає кращої комунікації з громадськістю та бізнесом. Необхідно, щоб суспільство розуміло сутність реформ і підтримувало їх, а не сприймало євроінтеграцію як нав'язане «зовні» завдання. Європейський досвід показує, що регулярні комунікаційні кампанії про вигоди та виклики членства (як це робили Польща чи країни Балтії перед вступом) допомагають консолідувати підтримку і мінімізувати спротив. В Україні варто активніше залучати громадські організації, аналітичні центри до оцінки прогресу виконання Угоди про асоціацію (це робиться, приміром, в рамках Платформи громадянського суспільства Україна – ЄС). Діалог з бізнес-спільнотою є критично важливим: підприємці мають бути поінформовані про нові правила та стандарти ЄС, які впроваджуються, і мати час адаптуватися. Для цього уряд може створити постійно діючу консультативну раду з питань підприємництва і євроінтеграції за участю асоціацій бізнесу – для обговорення проєктів регуляцій, оцінки економічних наслідків адаптації норм ЄС та узгодження позицій [24]. Залучення громадянського суспільства і бізнесу зробить політику інтеграції більш стійкою та враховуватиме інтереси всіх сторін.

Європейський Союз та окремі держави-члени вже зараз надають значну експертну і фінансову допомогу в реформуванні України. Ці можливості слід

інтегрувати в організаційний механізм. Наприклад, продовжити і розширити програми Twinning у кожному міністерстві, щоб європейські колеги-наставники працювали поруч з українськими посадовцями над конкретними главами *acquis*. Скористатися ініціативою «*Ukraine Facility*» (новим механізмом фінансування реформ від ЄС) для інституційного розвитку: за кошти ЄС модернізувати ІТ-системи уряду для відстеження виконання зобов'язань, створити онлайн-платформу, де відображається статус імплементації кожної директиви чи регламенту. Така цифровізація моніторингу підвищить прозорість і підзвітність процесу як для українських громадян, так і перед європейськими партнерами.

Не менш важливим є переймання досвіду країн, що нещодавно вступили до ЄС. Українські органи влади можуть запозичити ряд практичних рішень: скажімо, розробити «*дорожні карти переговорів*» на основі планів, які використовували Хорватія чи Чорногорія. Скористатися порадами експертів з Польщі щодо управління структурними фондами ЄС (Польща вже направила команду із 50 радників для консультацій українського уряду у процесі вступу [31]). Це дозволить уникнути помилок та швидше досягнути відповідності вимогам ЄС.

Підсумовуючи, шляхи удосконалення організаційно-правового забезпечення євроінтеграційної політики можна звести до кількох ключових тез. По-перше, це *інституційна перебудова* – завершення внутрішніх реформ управління, чітка координація та стратегічне планування інтеграційних процесів. По-друге, це *інвестиція в людський капітал* – навчання, мотивація та збереження кваліфікованих кадрів, спроможних виконати величезний обсяг роботи з адаптації законодавства. По-третє, *нормативне забезпечення* – прийняття правил, які зроблять політику більш передбачуваною і послідовною (рамковий закон про євроінтеграцію, зміни до Регламенту ВРУ тощо). По-четверте, *інклюзивність процесу* – залучення суспільства, бізнесу, місцевого рівня до формування і виконання політики, що підсилить суспільну підтримку та виявлятиме проблеми на ранніх етапах. І, нарешті, *партнерство з ЄС* –

активне використання допомоги і досвіду європейських країн для прискорення реформ.

ВИСНОВКИ

Здійснене дослідження дає змогу зробити узагальнюючі висновки та запропонувати рекомендації, які мають теоретичне і практичне значення:

1. Публічна політика європейської інтеграції – це поетапний процес, що поєднує три, пов’язані між собою, підходи. Процесуально-цикловий задає логіку формування рішень – від виявлення проблеми до оцінювання результатів і корекції – із дотриманням відкритості, підзвітності та ефективності. Рамка відповідності праву (*acquis*) ЄС зосереджується на реальному узгодженні національного права й практик зі стандартами ЄС через своєчасну транспозицію, належне правозастосування та виконання інтеграційних зобов’язань. Багаторівневе врядування забезпечує узгоджену взаємодію між ЄС, державою, регіонами, громадами та стейкхолдерами за принципами субсидіарності та партнерства.

Узгоджене застосування цих підходів формує цілісну основу євроінтеграційної політики. Її якість забезпечується операціоналізацією принципів законності, відкритості, участі, підзвітності, програмування та концентрації через конкретні інструменти: оцінку регуляторного впливу, обов’язкові консультації, «каскадні» матриці повноважень, програмно-цільове бюджетування. У підсумку інтеграція постає як керований і вимірюваний процес внутрішніх реформ, що знижує регуляторні ризики, підвищує узгодженість політики та пришвидшує реальне наближення України до стандартів і практик Європейського Союзу.

2. Досвід держав ЦСЄ засвідчує, що успішна євроінтеграція є результатом поєднання політичної волі, зовнішньої умовності та системної внутрішньої перебудови. Розширення ЄС відбувалося паралельно з поглибленням інтеграції, а передвступна «умовність» спрямовувала уряди на швидку гармонізацію права (переговорні розділи *acquis*), модернізацію інституцій та вироблення комунікаційних стратегій, здатних сформулювати

суспільний консенсус і забезпечити підтримку на референдумах. Масштаб правової адаптації поєднувався з організаційними інноваціями: створенням потужних центрів координації, професіоналізацією державної служби, запозиченням практик через Twinning/TAIEX. У підсумку країни регіону досягли швидкої європеїзації політик і спромоглися інтегруватися в механізми ухвалення рішень ЄС.

Поствступний етап засвідчив низку ризиків, серед яких зменшення динаміки реформ за відсутності зовнішнього тиску, формалізація правозастосування та окремі прояви демократичного регресу. Стійкість досягнутих результатів визначається інституційною спроможністю забезпечувати постійну відповідність *acquis*, ефективним парламентським контролем і послідовною комунікацією з громадянами. Для України ключовим є усвідомлення потреби у повній й своєчасній гармонізації законодавства, сформованій координаційній структурі з чіткими повноваженнями та відповідальністю та системній стратегічній комунікації, яка підтримує суспільну довіру та реалістичність очікувань. Саме така конфігурація гарантує не лише успішний вступ до ЄС, а й незворотність європейських реформ.

3. Правові засади публічної політики європейської інтеграції України сформували цілісну рамку переходу від декларативного курсу до системної імплементації *acquis*. Вони охоплюють інституційні механізми координації, розвинену нормативно-правову базу та процесні інструменти скринінгу, планування транспозиції й моніторингу виконання. Еволюція договірно-правової основи — від УПС (1994/1998), Плану дій Україна–ЄС (2005) та Порядку денного асоціації (2009) до підписання й повного набуття чинності Угоди про асоціацію (2014–2017) — інституціоналізувала політичну асоціацію та економічну інтеграцію, змістивши акцент на результативність імплементації.

Після 2017 р. правова рамка поступово набула операційного характеру. Розбудова системи спільних органів асоціації, регулярне оновлення додатків

до Угоди, поглиблення секторального зближення у сферах торгівлі, енергетики, транспорту та цифрового ринку, а також приєднання до окремих європейських режимів забезпечили формалізованість і вимірюваність прогресу. Надання Україні статусу кандидата у 2022 р. і початок переговорів про членство у 2024 р. підвищили значення своєчасної транспозиції, належного правозастосування й виконання бенчмарків, які визначають динаміку переговорних кластерів. У підсумку правові засади виконують подвійну функцію, оскільки закріплюють незворотність євроінтеграційного курсу через юридично визначені зобов'язання і водночас слугують інструментом модернізації врядування, що узгоджує секторальні політики, підвищує ефективність використання міжнародної допомоги та зміцнює суспільну довіру до державних інституцій.

4. Інституційно-організаційний механізм формування та координації публічної політики європейської інтеграції України забезпечує перехід від декларацій до керованого циклу «формування – імплементація – моніторинг – оцінювання – коригування». Його ефективність спирається на чіткий розподіл повноважень, усталені міжвідомчі процедури, професійну державну службу та механізми підзвітності й участі стейкхолдерів. Парламент задає нормативно-правову рамку й здійснює контроль, зокрема через Комітет з питань інтеграції до ЄС; Президент гарантує сталість стратегічного курсу та політичну узгодженість; Кабінет Міністрів координує виконання Угоди про асоціацію, керує міжвідомчою взаємодією та використовує інструменти прозорого моніторингу (зокрема аналітичні платформи). Посада Віцепрем'єр-міністра з питань євроінтеграції та Урядовий офіс координації виконують роль операційного «штабу», синхронізуючи роботу міністерств і забезпечуючи експертизу відповідності *acquis*. Секторальні міністерства відповідають за транспозицію та правозастосування у своїх галузях; регіональний і місцевий рівні доводять політику до практики, зокрема через регіональні офіси євроінтеграції та програми співпраці з ЄС. Громадянське суспільство й аналітичні центри підсилюють прозорість, експертизу та суспільну

легітимацію, у т.ч. через інституційні платформи діалогу. У сукупності цей механізм знижує транзакційні витрати, мінімізує ризики «політичних збоїв» і забезпечує безперервність курсу на зближення з ЄС.

5. Удосконалення публічної політики України у сфері європейської інтеграції стримується комплексом взаємопов'язаних інституційних, нормативно-процедурних та кадрових викликів, що посилюються умовами воєнного стану. Серед ключових проблем — фрагментація стратегічного планування, нечіткість розподілу повноважень, недостатня міжвідомча координація між урядом і парламентом, а також незавершена реформа державної служби та дефіцит фахівців із права ЄС і робочою англійською. Перевантаженість законодавчого процесу та надмірна кількість ініціатив знижують якість експертизи й ускладнюють забезпечення належної відповідності *acquis*. Додатковим стримувальним чинником є «імплементативна яма» — розрив між формальним ухваленням норм і їх реальним виконанням, зумовлений бюрократичною інерцією, дублюванням повноважень та корупційними ризиками. Війна поглиблює ці проблеми, звужуючи фінансові й кадрові ресурси, зміщуючи пріоритети на безпековий блок та підвищуючи вимоги до стійкості системи врядування.

Подолання зазначених проблем потребує переходу від декларативних намірів до керованих процедур і спроможностей: інституційного «якірного» центру координації, процесної кодифікації адаптації *acquis* (RIA/SIA, стандарти юридичної техніки, календар транспозиції), матриць відповідальності та узгодженого планування; системної політики розвитку кадрів; посилення парламентських механізмів попередньої відповідності праву ЄС; цифрового моніторингу та публічної звітності.

6. Удосконалення організаційно-правового механізму реалізації євроінтеграційної політики України повинно спиратися на п'ять системно пов'язаних напрямів. *По-перше, інституційна архітектура* має бути посилена через запровадження єдиної стратегічної «дорожньої карти», розширення координаційних повноважень віцепрем'єр-міністра/Урядового

офісу, регулярну роботу урядових комітетів та чітку протокольну відповідальність міністерств. *По-друге, нормативна рамка* потребує оновлення шляхом ухвалення рамкового закону про політику європейської інтеграції (або внесення комплексних змін до базових актів), уніфікації процедур скринінгу, перекладу й транспозиції *acquis*, запровадження обов'язкових правових та антикорупційних експертиз, а також щорічного затвердження пріоритетів із посиленням парламентським контролем за виконанням урядових звітів. *По-третьє, розподіл відповідальності* має бути впорядкований через функціональний аудит, закріплення «лід-міністерств» за окремими розділами *acquis*, посилення інституційної спроможності Комітету ВРУ з питань інтеграції та створення парламентського офісу адаптації. *По-четверте, розвиток людського капіталу* передбачає системні програми підвищення кваліфікації, використання інструментів менторства й Twinning, формування спеціальних кар'єрних траєкторій та запровадження стимулюючих надбавок для посад, безпосередньо залучених до імплементації *acquis*. *По-п'яте, забезпечення верховенства права, цифрового моніторингу та ефективних комунікацій* включає виконання інституційних критеріїв, розгортання публічних цифрових дашбордів прогресу, а також систематизовані консультації з громадянським суспільством та бізнесом.

Інтеграція зовнішньої підтримки ЄС (зокрема інструменту *Ukraine Facility*) та імплементація найкращих практик країн Центральної та Східної Європи дозволять сформувати узгоджену, підзвітну й стійку систему управління, здатну прискорити виконання критеріїв членства.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Борисова О., Руднік Д. Теоретичні засади та моделі європейської інтеграції. *Науково-теоретичний альманах Грані*. 2024. № 5 (27). С. 105-112. URL: https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=f_ALAcUAAAAJ&citation_for_view=f_ALAcUAAAAJ:8AbLer7MMksC (дата звернення: 01.10.2025).
2. Булана О., Голубицька М. Шлях України в ЄС: реформи, стійкість і політика розширення. *FONDATION ROBERT SCHUMAN*. 23.06.2025. № 796. URL: <https://www.robert-schuman.eu/en/european-issues/796-ukraine-s-path-to-the-eu-reform-resilience-and-the-politics-of-enlargement> (дата звернення: 01.10.2025).
3. Веб-сайт Європейська інтеграція. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/integration/#:~:text=%D0%9A%D1%83%D1%80%D1%81%20%D0%BD%D0%B0%20%D1%94%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%83%20%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8E%20%D1%94,%D0%B4%D0%BE%20%D1%81%D0%BF%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%82%D0%B8%20%D1%94%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D1%85%20%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD> (дата звернення: 01.10.2025).
4. Гнатюк М. М., Малик Я. Й., Прокопенко Л. Л. Відносини з Європейським Союзом та процес Європейської інтеграції України: навч. посіб. К.: Вид-во «Міленіум», 2009. 782 с.
5. Демчишак Р. Б. Наукові підходи до розуміння сутності поняття «політичний інститут». *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку*. 2015. Вип. 27. С. 9–14.

6. Діяльність державних органів в умовах воєнного стану: зб. матеріалів Міжнародного науково-практичного онлайн-семінару. Кривий Ріг, 2022. 498с.

7. Еволюція нормативних основ європейської інтеграції України на сучасному етапі державотворення / Передерій О. С., Григоренко Є. І. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «ПРАВО»*. 2020, № 29. URL: <https://periodicals.karazin.ua/law/article/view/15655> (дата звернення: 21.10.2025).

8. Євроінтеграція: інституційний і кадровий вимір. Громадська організація «Мережа захисту національних інтересів «АНТС»»: веб-сайт. URL: <https://ants.org.ua/yevrointegracziya-institutczijnij-i-kadrovij-vimir/#:~:text=%D0%A1%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D1%83%20%D1%80%D0%BE%D0%B7%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BA%D0%B8%20%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B8%20%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B8%20%D0%BD%D0%B0%D0%B7%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D1%8E%D1%82%D1%8C,%D0%BF%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%8E%D1%8E%D1%82%D1%8C%20%D0%BD%D0%B0%D0%B4%20%D1%80%D0%B5%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%94%D1%8E%20%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B3%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%BA> (дата звернення: 01.10.2025).

9. Європейський Союз. Що це таке і що він робить. URL: https://op.europa.eu/webpub/com/eu-what-it-is/uk/?utm_source=chatgpt.com#_chapter224 (дата звернення: 17.10.2025).

10. Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття. *Синергія наукових, освітніх та технологічних рішень* : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.- практ. конф. 19 травня 2023 р. Одеса : Вид-во «Юридика», 2023. Т. 1. с. 358.

11. Інтеграція у рамках асоціації: динаміка виконання Угоди між

Україною і ЄС. Аналітичний звіт. Видання 6, доповнене. Проєкт «Інтеграція України у внутрішній ринок ЄС: неупереджена оцінка та діалог зі стекхолдерами», 2025 р. 237 с. URL: http://www.ier.com.ua/files/Projects/2025/UA_EU/%D0%86%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%B2_%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%BA%D0%B0%D1%85_%D0%B0%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97_6_%D0%B2%D0%B8%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_1.pdf (дата звернення: 01.10.2025).

12. Карпчук Н. П. Комунікаційні стратегії з підтримки ідеї європейської інтеграції: досвід країн Східної Європи. *Політичне життя. Політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку. Донецький національний університет*. 2016. № 1-2. С. 133-138. URL: <https://jpl.donnu.edu.ua/article/view/2688> (дата звернення: 01.10.2025).

13. Ключко А. А. Роль політико-управлінської еліти у модернізації публічного управління в Україні. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. 2021. С. 47.

14. Комітет з питань інтеграції України до Європейського Союзу: веб-сайт ВР України. URL: <https://comeuroint.rada.gov.ua/> (дата звернення: 01.10.2025).

15. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 01.10.2025).

16. Лукашук М. В. Механізми реалізації ефективного врядування в Україні в умовах євроінтеграції. *Публічне управління та регіональний розвиток: наук. журн.* 2023. № 19. С. 128-151 URL: <https://pard.mk.ua/index.php/journal/article/view/350/308> (дата звернення: 01.10.2025).

17. Міщук В. Процес розширення ЄС на «Схід» 2004 року в контексті національних інтересів учасників. *Волинський національний університет імені*

Лесі України. Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. 2021. №1 (9). 253-273 с. URL: <https://relint.vnu.edu.ua/index.php/relint/article/view/187> (дата звернення: 01.10.2025).

18. Назаренко М. О. Комплексний механізм реалізації євроінтеграційної політики України: дис. ... к. наук з держ. упр.: 25.00.02. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Одес. регіон. ін-т держ. упр. Одеса, 2014. 20 с. URL: <http://www.oridu.odessa.ua/8/4/doc/dis%20Naz.pdf> (дата звернення: 01.10.2025).

19. Напрямки угоди про асоціацію – прогрес виконання. Команда урядового офісу координації Європейської та євроатлантичної інтеграції: веб-сайт. URL: <https://pulse.kmu.gov.ua/> (дата звернення: 01.10.2025).

20. Національний інститут стратегічних досліджень: веб-сайт. URL: <https://niss.gov.ua> (дата звернення: 22.09.2025).

21. Неділько А. І., Задорожний В. П., Бойко В. В. Публічна політика: навчальний посібник. Полтава: ПолтНТУ. 2018. 225 с. URL: <https://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PoltNTU/8518/1/%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D1%87%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%20%D0%9F%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%82.pdf#:~:text=%D0%84%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D1%83%D1%80%D1%8F%D0%B4%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20,%D1%83%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%96%20%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%BC%D0%B8%20%D1%81%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B0%D0%BC%D0%B8%E2%80%A6%E2%80%9D%20%D1%82%D0%B0%20%D1%80%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE> (дата звернення: 01.10.2025).

22. Нестеренко К. О., Богатирьова М. О. Реформування публічного управління в Україні у контексті євроінтеграції. Публічно-правовий дискурс у

контексті євроінтеграції та глобалізації. *Lex Portus* 2019. № 6 (20). С. 53-65.
 URL: https://lexportus.net.ua/vipusk-6-2019/nesterenko_k_o_bohatyrova_m_o_reformuvannia_publichnoho_upravlinnia_v_ukraini_u_konteksti_yevrointehratsii.pdf#:~:text=,%D1%80%D0%B5%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%2C%20%D0%BD%D0%B5%D0%BE%D0%B1%D1%85%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D0%B4%D0%BB%D1%8F%20%D0%B4%D0%BE%D1%81%D1%8F%D0%B3%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F
 (дата звернення: 01.10.2025).

23. Органи асоціації. Команда урядового офісу координації Європейської та євроатлантичної інтеграції: веб-сайт. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/authorities/> (дата звернення: 01.10.2025).

24. Офіс реформ Кабінету міністрів України. Портал «Прямуємо разом». Реформа державного управління. URL: <https://par.in.ua/> (дата звернення: 01.10.2025).

25. Офіційний веб-сайт ЄС. Glossary. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/glossary_en#:~:text=Each%20candidate%20country%20draws%20up,its%20administrative%20and%20judicial%20capacities (дата звернення: 01.10.2025).

26. Парсонс В. Публічна політика: Вступ до теорії й практики аналізу політики: Пер. з англ. К.: Вид-дім «Києво-Могилянська академія», 2006. 549 с.

27. Пастух К. В. Стратегічне публічне управління в умовах євроінтеграції. *Публічне управління та митне управління. Спецвипуск. 2022.* С. 99-103. URL: <http://customs-admin.umsf.in.ua/archive/2022/spec/16.pdf> (дата звернення: 01.10.2025).

28. План дій «Україна – Європейський Союз». Європейська політика сусідства від 12.02.2005 р. № 994_693. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_693#Text (дата звернення: 01.10.2025).

29. Поглиблення відносин між ЄС та Україною: посіб. / за ред. М. Емерсона, В. Мовчан. Київ : Ін-т екон. досліджень і політ. Консультацій. 2016. 267 с. URL: http://www.krcci.pl.ua/uploads/files/ua_Deepening-EU-

UKR.pdf (дата звернення: 01.10.2025).

30. Політологічний словник / ред.-упоряд. О. Д. Авдєєнко, О. В. Антонюк, О. В. Бабкіна та ін. К.: Міжрегіон. акад. упр. персоналом, 2005. 791 с.

31. Польща допоможе Україні готувати експертів з євроінтеграції 05.02.2025 р. Портал «Децентралізація»: веб-сайт. URL: <https://decentralization.ua/news/19211#:~:text=%D1%94%D0%B2%D1%80%D0%BE%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97%20decentralization,%D1%94%20%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B8%D0%BC%20%D0%B7%20%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D1%96%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%82%D1%96%D0%B2> (дата звернення: 01.10.2025).

32. Порядок денний асоціації Україна – ЄС для підготовки та сприяння імплементації Угоди про асоціацію від 20.11.2009 р. № 994_990. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_990#Text (дата звернення: 01.10.2025).

33. Представництво України при ЄС: веб-сайт. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/> (дата звернення: 01.10.2025).

34. Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та Організації Північноатлантичного договору): Закон України від 07.02.2019 р. № 2680. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19#Text>

35. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 01.07.2010 р. № 2411. Дата оновлення: 30.08.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text> (дата звернення: 01.10.2025).

36. Про засади державної політики у сфері європейської інтеграції: Проект Закону. Комітет ВР України з питань інтеграції України до Європейського Союзу. Опубліковано 03.10.2019 р. URL: https://comeuroint.rada.gov.ua/news/legislative/legislative_discussion/72522.html#:~:text=1,%D1%8

3%20%D1%81%D1%84%D0%B5%D1%80%D1%96%20%D1%94%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97%20%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97 (дата звернення: 01.10.2025).

37. Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу: Указ Президента України від 11.06.1998 р. № 615/98 (втрата чинності 10.07.2015) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/615/98#Text> (дата звернення: 01.10.2025).

38. Про Основні напрями зовнішньої політики України: Постанова ВР України від 02.07.1993 р. № 3360 (втрата чинності 20.07.2010). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3360-12#Text> (дата звернення: 01.10.2025).

39. Про програму інтеграції України до Європейського Союзу: Указ Президента України від 14.09.2000 р. № 1072/2000 (втрата чинності 10.07.2015) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1072/2000#Text> (дата звернення: 01.10.2025).

40. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text> (дата звернення: 01.10.2025).

41. Про Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції: Постанова Кабінету Міністрів України від 04.10.2017 р. № 759. Дата оновлення: 23.07.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/759-2017-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.10.2025).

42. Прокопенко Л. Л., Ракша О. В. Розвиток інституційної основи співробітництва України та ЄС. *Аспекти публічного управління*. 2018. № 3. Т. 6. С. 56–62. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/233892633.pdf> (дата звернення: 01.10.2025).

43. Резніков В. В. Державна політика у сфері європейської інтеграції України: теорія, методологія, практика: монографія. Харків: «Діса плюс». 2020. 364 с. URL: <https://international-relations-tourism.karazin.ua/themes/irtb/resources/cb3c47f55fa1b643f95e2d5000847b82.pdf#:~:text=%D0%9D%D0%>

B0%20%D0%BD%D0%B0%D1%88%20%D0%BF%D0%BE%D0%B3%D0%B
B%D1%8F%D0%B4%2C%20%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B
%D0%B2%D0%BD%D0%B0%20%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1
%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0,%D1%97%D1%85%20%D1%94%D0%B2%
D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D1%97%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1
%96%D1%8F%29%2C%20%D1%8F%D0%BA%D1%96 (дата звернення:
01.10.2025).

44. Самофалова М. О. Євроінтеграція України в умовах війни: проблеми та виклики. *Науковий журнал Вісник Університету «Україна» (Серія «Економіка, менеджмент, маркетинг»)*, 2023. № 9 (№ 36). URL: <https://economics.com.ua/s211-evrointegraciya-ukrayini-v-umovah-viyni-problemi-ta-vikliki#:~:text=%D0%BE%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%B2%D0%BE%20%D0%B2%20%D1%83%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%85%20%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8,%D1%82%D0%B0%20%D0%B5%D1%80%D0%BE%D0%B7%D1%96%D1%97%20%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B8%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D0%B4%D0%B5%D0%BC%D0%BE%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D1%96%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%82%D1%83%D1%82%D1%96%D0%B2> (дата звернення: 01.10.2025).

45. Система моніторингу виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС: Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/evropejska-integraciya/vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu/sistema-monitoringu-vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu> (дата звернення: 01.10.2025).

46. Сиченко В. В., Лукашук М. В. Трансформація державного управління в умовах глобальних та євроінтеграційних вимірах. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2022. № 5 т. 33 (72). С. 89-94. URL: https://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/5_2022/14.pdf (дата

звернення: 01.10.2025).

47. Сиченко В. В., Лукашук М. В. Трансформація державного управління в умовах глобальних та євроінтеграційних вимірах. *Механізми публічного управління. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*. Т. 33 (72). № 5. 2022. С. 89–94. URL: https://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/5_2022/14.pdf (дата звернення: 01.10.2025).

48. Словник основних термінів: словник. ІСАР Єднання. 2018. URL: <http://ednannia.ua/2-uncategorised/211-slovník-osnovnih-terminiv> (дата звернення: 17.10.2025)

49. Стратегічні вектори розвитку публічної політики України в контексті Європейської інтеграції. Соколик Л та ін. *Теоретичні та прикладні питання державотворення. Механізми державного управління*. 2025. № 33. С. 105-113. URL: <http://taais.oridu.odessa.ua/article/view/326286> (дата звернення: 01.10.2025).

50. Тертичка В. Державна політика: аналіз та здійснення в Україні. К.: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2002. 750 с. URL: <https://moodle.znu.edu.ua/mod/resource/view.php?id=444563&forceview=1> (дата звернення: 17.10.2025).

51. Угода про асоціацію Україна-ЄС: дороговказ реформ. *Серія «Політична освіта»*. Фонд Конрада Аденауера. URL: <https://www.kas.de/uk/web/ukraine/einzeltitel/-/content/assoziierungsabkommen-ukraine-eu-ein-reform-wegweiser> (дата звернення: 01.10.2025).

52. Угода про асоціацію. Проект ЄС «Association4U»: веб-сайт. URL: <http://europa-torgivlia.org.ua/agreement-text/> (дата звернення: 01.10.2025).

53. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_012#Text (дата звернення: 01.10.2025).

54. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами від 01.03.1998 р.

№ 998_012. Втрата чинності: 01.09.2017. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/998_012/page (дата звернення: 01.10.2025).

55. Український Центр Європейської політики: веб-сайт. URL: <https://ucerp.org.ua/> (дата звернення: 01.10.2025).

56. Укрінформ. Веб-сайт. Рада закріпила в Конституції курс на ЄС і НАТО. Публікація 07.02.2019 р. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/2635688-rada-zakripila-v-konstitucii-kurs-na-es-i-nato.html#:~:text=%D0%97%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%20%D1%82%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%B6%20%D0%B4%D0%BE%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96%20102,%D1%82%D0%B0%20%D0%B2%20%D0%9E%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97%20%D0%9F%D1%96%D0%B2%D0%BD%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%BE%D0%B0%D1%82%D0%BB%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%B4%D0%BE%D0%B3%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%80%D1%83> (дата звернення: 01.10.2025).

57. Урядовий портал: веб-сайт. URL: <https://www.kmu.gov.ua/gromadskosti/gromadyanske-suspilstvo-i-vlada> (дата звернення: 15.10.2025).

58. Яковюк І. В. Теоретичні основи європейської інтеграції. *Теорія і практика правознавства*. 2014. Вип. 2 (6). С. 1–12. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=tipp_2014_2_50 (дата звернення: 01.10.2025).

59. Elodie Bouquet. National Coordination of EU Policy. *Is Poland following the French Path? SWP Berlin. Working Paper* FG 1. 2006/06. URL: https://www.swp-berlin.org/publications/products/arbeitspapiere/UKIESGAE_KS.pdf#:~:text=structure%E2%80%9D%20in%20Poland%20,The (дата звернення: 01.10.2025).

60. Hooghe, L., Marks, G. Multi-Level Governance and European

Integration. New York: Lanham, Boulder, Oxford: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.. 2001. 251 p. URL: https://api.pageplace.de/preview/DT0400.9798765175736_A63334667/preview-9798765175736_A63334667.pdf (дата звернення: 01.10.2025).

61. Howlett, M., Ramesh, M. Studying Public Policy: Policy Cycles and Policy Subsystems. Toronto: Oxford University Press, 2003. URL: <https://ru.scribd.com/document/442871162/Studying-Public-Policy-Policy-Cycles-and-Policy-Subsystems> (дата звернення: 01.10.2025).

62. Matej Navrátil, Marko Lovec. From New to Indispensable: How the 2004 Enlargement Reshaped the EU's Transformative Powers. *Politics and Governance*. 2024 Volume 12. URL: <https://www.cogitatiopress.com/politicsandgovernance/article/download/7516/3746#:~:text=succesful%2C%20enhancing%20the%20countries%E2%80%99%20reputations,many%20cases%20have%20succeeded%20in> (дата звернення: 01.10.2025).

63. Moravcsik A. Europe After the Crisis. How to Sustain a Common Currency. *Foreign Affairs*, May/June 2012. URL: https://www.princeton.edu/~amoravcs/library/after_crisis.pdf (дата звернення: 01.10.2025).

64. Post – Accession Compliance and the Environmental Acquis in Poland: Putting the EU Enforcement Mechanisms to the Test? *Institute for European Studies*. *ERRIKETI TLA DA SILVA*. 2020 p. URL: <https://www.um.edu.mt/library/oar/bitstream/123456789/122014/1/ErriketiTlaDaSilva.pdf#:~:text=style%20was%20a%20%E2%80%9Cherculean%E2%80%9D%20task,to%20adopt%20the%20environmental%20acquis> (дата звернення: 01.10.2025).

65. Saurugger. S., Radaelli, C. M. The Europeanization of Public Policy: Introduction. *Journal of Comparative Policy Analysis*. September 2008. Vol. 10. No. 3. P. 213-219. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/13876980802276847> (дата звернення: 01.10.2025).

66. Sik Martin. Transposition of EU Legislation in new member states: a case study of Czech Republic. *Central European University. Budapest. Hungary*.

2011. URL: https://www.etd.ceu.edu/2011/sik_martin.pdf#:~:text=carrot%2C%20or%20of%20the%20stick,%E2%80%9D%20 (дата звернення: 01.10.2025).

67. The EU's rule of law promotion in Central and Eastern Europe: Where and why does it fail and what can be done about it? *The Bingham Centre for the Rule of Law* URL: https://binghamcentre.biicl.org/ruleoflawexchange/documents/190_180216_mendelski.pdf?showdocument=1#:~:text=significantly%20and%20has%20even%20deteriorated,House%20judicial%20framework%20and%20independence (дата звернення: 01.10.2025).

68. The EU-Ukraine Association Agreement As A Framework Of Integration Between The Two Parties. *Odysseas Spiliopoulos. Procedia Economics and Finance*. 2014. № 9. 256–263 p. URL: https://www.researchgate.net/publication/261764373_The_EU-Ukraine_Association_Agreement_As_A_Framework_Of_Integration_Between_The_Two_Parties (дата звернення: 01.10.2025).